

УСТАНАВ СРБСКИ

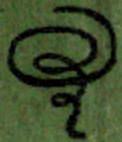
од

1806—1810

ГОДИНЕ.

II

14125

РД 195 / Г

206 249

Ср 11288 / 2.1

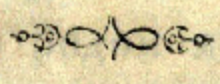
5348 / 2

УСТАНАК СРБСКИ

од

1806—1810

Г О Д И Н Е.

II.

14125

СРБСКИ

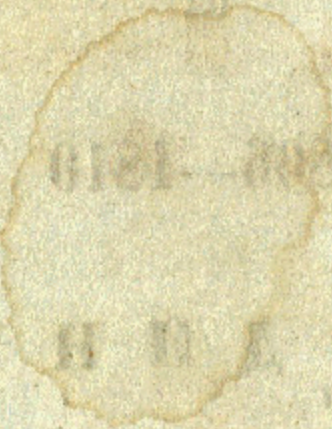
У НОВОМ САДУ,

епископска књигопечатња.

—
1866.

2328/2

JOHN G. BROWN

JOHN G. BROWN

1852

JOHN G. BROWN

1852

У исто оно врѣеме, кад е био разговор међу князом Прозоровским и Юговићем, био се обратио савѣт народа србског Родофиникину, да пошалѣ *друге пошшеніе пуномоћнике*, кои уживаю повѣренѣ народно и кои би могли обяснити данашнѣ право стапѣ народа србског. За Юговића (Юговић се звао Савић, он е родом из Бачке, па прешавши у Србию промиеніо е свое презиме; тако су радили и други прелазивши из Бесаріе у Србию и то по налогу ђесарске власти!...) и нѣгову дружину, говорили су представници србског правителства, да е нѣима дата била порука, да само однесу писмо двору руском, а осим тога они ніесу имали никаквог упутства.

Нови пуномоћници стигну у Яш 25 фебруара 1809 год., а 1 Марта дођу князу Прозоровском, а пратио их е Юговић, кои е био заостао у руской главной квартири. Княз Прозоровски опоминяюћи се, шта е говорио са Юговићем и пређашњим пуномоћницима, рекао е, да проглас Михелсона ніе нашао одзива у србском народу (11 Януара 1807 год. писао е Михелсон Карађорђу); србеки пуномоћници пак молили су, да би будући положай

њихов и одношај србског народа спрам Русіе біо изложен у неким тайним и јасним чланцима и точкама, које би за свагда имало своју снагу, да би с једне стране могла Русія рачунати на снажно судѣлованѣ Србіе, а с друге стране, да би Србіја могла имати вѣчити и истинити ослон будуће своје судбине. Они су молили за такве установе, говорећи, да је србски народ и његов врховни вожд Карађорђе искрено привржен рускоме цару, за ког су готови у свако доба подићи оружје против сваког непријатеља Русіе и жртвовати иманя и животе своје. Княз Прозоровски старао се сваким начином, да одбіе њихова захтевања, налазећи, да је немогуће дати им ма какву писмену обвезаност, нити је могао пристати да се закључи какав тайни уговор између Русіе и Србіе. Али видећи — вели Прозоровски у своем извѣстију — жестоко упорство, а особито Юговића, да оће те оће, да имаю на писмено, „ја сам біо принуђен и ако против мое вољѣ, дати им писмено објасненѣ, у kojem не би могао изоставити, а да не опровргнем њихова предпологања и да им докажем мое убеђенѣ, тичуће се њихових објасњавања.“

„Будући да слѣдуем оној наклоности и љубави, коју ја имам спрам народа србског — пише княз Прозоровски (7 Марта) пуномоћницима народа србског — сматрао сам за своју дужност, у-

писало, не любе никог, до свой цеп. Ови люди траже, да буду независни, желе да разшире своју власт и да одрже народ у робству, а да ником не даю рачуна о својема самовластніема поступцима. Али и ти люди, и ако биваю ређа обясняваня шњима, увѣрили су се, да ми немислимо уплетати се у њихове унутрашнѣ послове, а да устројство њиховог политичног бића зависи само од Русіе, па по томе чини ми се, да би се сад могло и на њих поуздати, да неће ни они ступити у тайне договоре са Ћесарскіема уводама.“ (7. Мая 1809 године.)

И од иста, у то исто вриеме, кад в Ћесарія обеђавала дати Србима новаца за њихове потребе, (али само у зајм) Русія е снабдѣвала Србію са свіема потребама, али без сваки условія. На примѣр: у Біограду била е само една црква, Срби намисле саградити другу, за коју су купили новце, али ніе могло дотећи. Русія пак платила е све остало и црква е била саграђена. (Од 20 Мая 1809 год.)

Син Карађорђевог, од како е дошао у Біоград, ніе примао од своег оца ништа за свое издржаванѣ па ни саміе альина, већ су му те давала различна лица: данас га обуче митрополит, затим кои трговац и т. д. Напоследак досадило им се чинити такве трошкове, тим више, што они, кои су даривали, давали су скупе альине. Видећи

га я сасвіем одрпаног, упитам му оца: неби ли он пристао да му се син одіева по европски? На што ми одговори, да є дао сина мени, па тіем да є дао право, да чиним што оћу. И тако сам біо принуђен учинити овај трошак на правителствени рачун. Ђромонах Доситеј, кои є пазіо и учіо сина Карађорђевог, премда има код мене рану, али нема никаквог средства да се одіева, *єр од овдашњи несприма никакве плаше.* Овај чоек има велико повѣренѣ код свега србског народа живећег у ћесарји и Карађорђе га особито уважава; я га ніесам могао оставити без помоћи, што сам и учиніо, али та є помоћ одвећ умѣрена.“ (Од 20 Мая 1809 год.)

И Турци су се надали, да ће се помирити са Србима, и особито сад, кад є біо изглед за рат са Русіом. Из Ниша дошао є біо поклицар Карађорђу од Измаил Бега, а иза тога послао му є велики везир нишки писмо по некоем девидару Аџи Абдулу, о коем он говори као о поузданом и искреном чоєку. И поради тога шалѣм га — тако би речено у писму везировом — да вам каже и преда неколико рієчи *из моје уста управо у швоє уши.* Тай пуномоћник дошао є Карађорђу с тим предлогом да се помири са отоманском портом, обећаваюћи му, да ће га од иста Султан признати врховним князом Србіє и повући границе по нѣговој вољи. Говоріо є и то Карађорђу, да

е болъ по Србию имати едног господара него дво-
ицу, каквиѣм оѣе да буде Русія т. е. ако Срби
буду захтѣвали нѣно покровителство.

Караѣорѣе по своем обичаю, доѣе из своего села
у Биоград, да се свѣтуе са Родофиникином, па до-
говоривши се шнѣиме одговори везиру, да се са
тиѣм предлогом обрати князу Прозоровском у Яш,
ер оно, што се тамо заключи — каже се у том
писму — Срби ће примити као свето. Руски двор
нѣе мислио сметати Србима, да се помире са
Турцима.

О томе е писао гроф Румянцев князу Прозо-
ровском: „Ако е све то сушта истина, онда не
видим нужде, да им се смета у томе. Нѣихово
помирѣнѣ са портом не само да не би шкодило
нашой ствари, веѣ на против, оно би нам олак-
шало погодбу, умалило би наше исканѣ, ер тад
точка о Србији била би са свиѣм излишна. У сва-
ком пак случаю, ми имамо то убѣѣженѣ, да мир
између порте и Срба дуго траяти неѣе и при пр-
вом трвеню тражили би они опет наше покро-
вителство.“

Међу тиѣм у Србији е био перед као и приѣ.
Нека села близу Мораве била су се побунила, те
800 породица са женама и дѣцом и са свиѣм има-
нѣм оставе свой завичай и оду на саму границу,
те се тамо улогоре. Повод ове побуне била е ре-
гулата войска, кою су заводили слѣпци, а учили

слишци, па то е било народу јако теретно, а било е и теретније, но што се показивало у самој ствари. Све се то догодило у половини Марта т. е. у оно исто вриеме, кад су се србски пуномоћници враћали из главног руског военог стана. Писма и гласови, кое су они собом донели, све то имаше велики уплив на повратак мира у Србији. Нову објаву рата, примили су Срби са радошћу, те се они одма почну спремати за рат противу Турака и ако тај није био свуда са успѣхом. Тако заповѣдник войске Миленко и ако е искао помоћ Исаева, није могао заузети положај на Дунаву. У нѣговој войсци и у многим селима били су се појавили нереди поради увађања нове регулате войске. Вриеме е било превећ важно: требало е било стати Турцима на пут, ер иначе остали би Срби без свезе са Влашком. То е и принудило Карађорђа и савѣт народа србског, да озбиљније мотре на те нереди.

Познати Младен Миловановић био е послат са войском да усмири побунѣне и да их поврати у своя села, која су они напуштили били. По захтѣваню Родофиникина, нѣму е било заповѣђено, да побунѣне усмири лицепим начином, само никако убиствама, која би могла произвести још веће нереди и бити по несрећу Србије, а особито у предстојећем рату. Дознавши Младен, да е главни и највећи скуп побунѣника у Делиграду, те он пође

тамо, али га непуште са войском у шанце. Они се стану договарати. Побунѣни су захтѣвали, да ако оће Младен, да се шњима из ближе разговори, то да дође међу њих са двоицом или троицом своих тѣлохранителя. Младен пристане на то. Из њиховог разговора дозна Младен, да су се војници из пет нахија, кои су били гарнизоном у Делиграду, броем 2000 люди, рѣшили ићи у Биоград, да и тамо побуне, па да побію све главаре и да заведу нови ред у Србији. Младен их е укоравао, да е њга послао Карађорђе и савѣт, да напише све њихове теготе, па да ће развиђети и задовољити њиховой желњи. Незадовољници пристану на Младенове рѣчи. Затим су они говорили, да се они ніесу избавили од турског ярма зато, да оцет буду робови; они неће да би их главари по сад као што су досад употребљавали на различне своје работе; неће да се уче военом знаню и то зато, што се осѣћаю можлиема одупирати се непријателю по пређашињму своем начину. Уз то изразе се жешће житељи ресавске нахије, да они неће да се покоравая своему кнезу, већ траже да се тай збацци. Младен обећа и то. Он задовољивши таквим начином незадовољнике, пошлѣ по свештенике, закуне све на све вишеречено, те им ови читаю опростителне молитве. Затим одпушти све кући. Младен остави заповѣдником у Делиграду войводу Петра Добрњица, коег е народ яко любіо, Петар пође

сам ресавском кнезу, помири га са народом и остави га опет кнезом. Главним бунціјама Срба, били су неки прешавши из Бесаріе, а од мѣстних капитан Поповић и едан подофицер, кое народ ніе хтѣо издати. Младену пође за руком, те их поведе са собом у Біоград, под именом, да се извиди нѣихово владанѣ, али их на путу обѣси обоицу.

Таквиѣм начином сврше се нереди и Младен за утишаванѣ истіе добіе од княза Прозоровског грамату и медаљу на модрой ленти да ѣ носи на прима. „Юче сам я пошао са Недобом у савѣт Србски, (пише Родофиник 30 Априла 1809. год.) и саобштим Младену знамениту милост, коя му ѣ учинѣна; прочитам му грамату вашег Сіятельства и ставим му на прси медаљу. Он се тако яко обрадовао томе, да ѣ біо са свиѣм изван себе и ніе могао за неколико времена ни ріечи проговорити. Ова радост смела га ѣ, да схвати све што ѣ у грамати речено, ер тамо ѣ било примѣњено о новим овдашњим работама, у којима ѣ біо он главним радником, ер остали ніесу ништа друго били до орудія. Примѣтба ѣ мало жешћа, али ѣ тако и требало, и я се надам у Бога, да ће она учинити спасоносно печатлѣнѣ на срце овог чоека.“

Међутим догодивши се рат, против Турака ніе најболѣ испао по Србе, те ѣ то дало повода

Карађорђу некако се поколебати у надежди на помоћ руске војске.

Юговић е као и прие убѣђивао Карађорђа, да Руси ласкају Србима са голим обећаванјем а све раде само за своју корист; он е говорио, да Руси употребљавају Србе само зато, да се дочепају своје цѣли, а никако се не старају о будућој срећи Срба. У то исто вриеме познати Милош Урошевић не преставао подбадати Карађорђа и предлагао му да е Србима помоћ у Ђезаровцима. Сва та наговараня и подбаданя, била су причином, те се Карађорђе узколебао и мислио е, или се помирити или тражити помоћи у Француза или Ђезароваца.

22. Јунија дође Младен Родофиникину и почне му разлагати станъ Србіе, гледао е да докаже, да у Нишу има 90,000 Турака, па уз то рече, другчіе да неможе ни бити, ер турски цар нема рата е никим осим са Србіом, а зна се, да Руси сѣде мирно у Влашкѡй, па е сва сила турска навалила на нас.

„Ј сам то давно предвидіо — рече Младен — али ми нико не хтѣо вѣровати. Напослѣдак ја сам наговорио Карађорђа, да сакупи сву војску и да иде Нишу, па или да разбије Турке или сви да изгину, ер другог спасенія нема.“

— Не могуће — рече Родофиникин — да би могло бити толико Турака на едном мѣсту и кад су већ едном разбили Србе под Нишом, да би они стояли е миром, ада се не би постарали користи-

ти се своим напредовањем. Турци сами веле, да треба войску пуштити при првој ватри, а нечекати док оладни прашина. Ви ће те сами као паметан чоек знати, да они тиѣм чине зло самим себе, кад ником не чине штету. Ви сте од пета на терет Русіи, а за корист никако, и све што чини Русія у корист Србіе, то е само єдина доброта Нѣг. Величества цара, кои особито любви Србски народ.

Родофиникин убѣди Младена, а у исто вриеме пошлѣ архимандрита Филиповића, да он поправи колико е могуће, натегнуту главу Србског вожда против Русіе. (Писмо Родофин. од 22 Юлія.)

У путу дозна Филиповић, да е вожд пошао у Біоград, и врати се. У вече 25 Юлія стигне врховни вожд србски у Біоград, а сютрадан пође Родофиникин с Недобом к нѣму.

Срби страдаю за корист Русіе — говораше Борђе — и на нѣихова обећаня неможе се ослонити и то зато, што су ми пуномоћници мои сад обяснили, да у пуномоћію княза Прозоровског, кое им е он показивао, нема ни ріечи о Србима.

Представителѣи руски старали су се да умире Карађорђа, доказуюћи му, да е ружно, што е он говорио и што се жаліо. „Жалбе овог чоека и примѣтбе нѣгове за оне, кои знаю, на колико се простиру нѣгова понятія — вели Родофиникин у своем писму — немогу произвести лютню, већ

управо сажаленѣ.“ — „Шта се може чинити са оним людма — писаше Родофиникин у другом писму — коих се памет окреће као точак? Караџорђе се сам клео свиѣм на свиѣту пред свом войском, да ће он, као што е Бог на небу, убити Милоя; али кад е дошао Младен к нѣму, окрене се са свиѣм другчје: Милое био е оправдан; а што е найлуђе, са свию краева поврати се войска; друга важнїя мѣста, остала су била без снаге, а гомила снаге шилѣ се Делиграду, а ово се не зашто друго чинило, већ да се помогне личности Милоя, а не оно мѣсто, кое е он бранио и кое не било у опасности; доста би био и четврти діо те войске, коя е тамо послата била, да се унутрашњост землѣ чува.“

Сютрадан добіе Караџорђе писмо од пуномоћника Яниѣія Димитрієвиѣа, кои се бавіо у главном стану руске войске, у коем овај између осталог извѣштава ербског вожда, да му е главни заповѣдник руске войске шиляо чиновника Сиверса, да дозна, да ли не наکانіо Караџорђе, да се помири са отоманском портом посредством Ћесаріе. Яниѣіе е писао, да се он ненада, да ће скоро пріећи руска войска на десну обалу Дунава. То е било доста за лакомисленог и лаковѣрног Караџорѣа, па му се све показало много већим, но што е у самой ствари било. Он одма пође Родофиникину, те се у присуству Недобе, архиман-

дрита Филиповића и еромонаха Доситеа, жаліо, како су га Руси оставили, говорећи, да он сад већ добро зна, какву помоћ може очекивати од Русіе и како она мисли са србским народом. Он рече и то, да он зна, како е Родофиникину испод руке наложено, да остави Србию, а да преда Србию на жртву Турцима, против коіе нико не ратуе, до едише Срба.

— Сви су мои трудови узалудни — настави Карађорђе — ер су Младен и Милое преузели власт наданом, обогатили се јако и владају на све стране. Они су напустили дићи оружје и против мене, па зато нећу више ни у што да се миешам. Ја сам послао Младена да заповіеда са войском, која се скупила под Нишом противу навале турске. Ето му, пак нек се погађа са Турцима како зна.

— Узалуд се ви боите Милоя и Младена — одговори Родофиникин — истина е, да су они преузели мах, али сте ви сами томе криви. Само ако ви желите и ако ме овластите писмено у сагласію савѣта, па ће бити доста, да се обоица уклоне из Србіе. А да ће се то тако извршити, то ја све узимама на себе и то без сваке оружане помоћи.

Карађорђе ніе на то ништа одговорио. Послѣ неколико дана он опет дође Родофиникину, да се опрости и ту му покаже различна писма, која е добио од заповѣдника войске.

„Ја сам му и то говорио, да избіе из главе

ружне мисли, кое су му улили непријатељи Ср-
 біе, кои су и нѣгови лични злотвори, па да се
 стара за обрану земљѣ, а остало да остави на Бо-
 га. Я га изпратим до нѣгове куће, ђе останем
 за неколико, продужавајући моя убѣђеня. Дѣло
 се сврши са сузама. Он ми даде рѣч, да ће слу-
 шати мое савѣте. Затим смо се изгрлили и раз-
 стали, а послѣ едног сата, он пође у свое село,
 од куд се крене, примивши заповѣдништво над
 оніем одѣленѣм войске, кое се кретало пут Де-
 лиграда.

Савѣт народа ербског нареди, да се Яниѣе
 Димитріевић поврати из главног руског военог
 стана, а мѣсто нѣга, опреми друга два пуномоћ-
 ника. Од те двоице біо е едан Велислав Милиће-
 вић, чоек не писмен, прост и без сваке науке,
 али е біо знатан своим постоянством и тврд у
 обрани народніе права. У помоћ му даду секре-
 тара Михаила Грицевића, младен, скроман, кои е
 біо прешао из ђесаріе; али — као што пише Ро-
 дофиникин — из неволѣ біо е привржен Младену,
 ер га е овај и поставіо на дужност, кою он од-
 правляше, па какав е ође біо положай, морао се
 и бојати Младена.

Ђесарско правителство старало се свакоякіем
 начином да ласка Србима. Оно е било забранило
 продаю соли у Србію, те овог пута изда наредбу,
 да се прода Србима по врло умѣреној ціени 1500

пудова, обећавајући, да ће им давати и у будуће. Те сплетке ћесарске парализуе княз Прозоровски тиме, што су Срби могли довозити со из Влашке. Иза тога пошлѣ ћесарски ђенерал Симбшен Карађорђу шест врло ліепи шаторова на дар; али тай знак љубави ћесарског правителства Карађорђу остане без успѣха. У осталом пак смутнѣ ћесароваца биле су шкодљиве по Србию, ер учинише те се разпали неслога и раздори између првие србскіе войвода. Русија е могла бити слободно увѣрена, да нек чини ћесарско правителство, ма каква му драго обећавања, оно ніе могло никако задобити љубав србскога народа, ер су они непрестано мрзили ћесаровце, тим више, што су они Срби, кои живу под ћесарском влашћу, бѣжали на ову страну. У то исто врѣеме, кад су се ћесаровци старали, да задобию уплив у Срби, Срби живећи у ћесарји, били су се яко узрујали и Родофиникин добіе мѣсеца Юнія 1809 год. од различіе лица извѣстія, да они желе устати, само ако се могу ослонити на руско покровителство.

Родофиникин имао е велико узданѣ, да ће ратованѣ прекратити нереди, али по невољи, рат е іош умножіо раздоре међу главарима. Ти су раздори имали жалостне послѣдице, те су Турци скоро без сваког одпора србског, опустошавали Србию. Тако освое Турци баньски шанац и то само зато, што Миленко ніе добіо помоћи. Ми-

ленко се крене са својом войском пут Банѣ и пронађе начин, те ступи у договор са войводом Вельком, који је познат са својом одважношћу и јунаштвом. Они се договоре, у који дан да ударе слојно на Турке. На три сата пред Банњом сјдини се Миленко са Младеном и премда је први дознао од Велька, а исто тако и са друге стране, да Турака нема више од 4000; али није могао убједити Младена, који је доказивао са јогунством, да има и 20,000 Турака, и за доказ своје рјечи покаже писмо своег друга Милоя, кое му пише из Делиграда. И зато предложи Младен, да се не удара даноу већ ноћу. Ова су договараня била јавна, те по томе већина пристане на то, надајући се, да у помрчини неће бити опасности и да се лакше може бјжати.

У мрак остави се србска војска близу шанца. Незна се, ко изметне двје пушке, те иза тога сва војска опали огањ. Многи се коњи поплаше, почну бјжати на све стране и са својем рзанѣм задаваху још већи страх Србима, који се бораху са воздухом. Србима се учинило, да су на њих напали турски коњаници, па оће да их обколе. Све нагне бјжати, не мислећи више ни на што па су остављали коњ и лубарде. Само је Миленко био убјђен, да та забуна није имала своег основа, па се није ни куд крећао; али и он није могао зауставити своју војску од бјжання: близу 1000 люди

ударе на Лозницу, Срби их дочекаю юначки из кућа, у кое су се били затворили, те су се борили ціелог дана и бранили Лознички шанац. Шабачки заповѣдник Лука, чоек особити юнак, био е на Дрини, па се сѣдини са кнезом Симом, кои ніе далеко од нѣга стојо. Они напану изненада на Турке, побію их жестоко и проћераю преко Дрине. У шанцу и на поляни нађено е 1200 мртвіе Турака. Улак, кои е доію тай глас, казивао е, да се много Турака потопило у Дрини; Срби задобію сав турски пртљак, четири лубарде са коньма и цебаном. Тай радостни глас, охрабри овдашнѣ жителѣ (Біоградске), па га разпростру на све стране, а у овдашньої цркви одпѣваю се благодарителне молитве и измстнуто е пет лубарада.

У исто то врѣеме, кад су Срби славили одржану побѣду над Турцима, добію глас, да е руска войска прешла преко Дунава.

„Шилуѣи Вашем Превосходителству нарочно лице — пише Прозоровски Родофиникину — (29. Юлія) и являм вам овом приликом, да сам учинію наредбе, те су прешла преко Дунава два корпуса войске и то едан под управом ђенерала Зала, а други ђенерала Платова, а осим тога и одѣленѣ войске ђенерала Гартига, и она су се већ утврдила тако, да одма започну рат. Ви о овом можете извѣстити врховног вожда и савѣт народа србског; а у исто врѣеме кажите им и важност

кретаня овіе снажніе корпуса, ер я држим, да љу овим обратити на себе сву силу врховног везира, а исто тако и сву нѣгову пажню, те тако, он неће бити у станю, да одвая войску против Срба, тим пріе, што по званичним гласовима, кое сам добио, тешко да ће он имати више од 50000 войске и то заедно са оном, кою он очекуе, да му се у путу придружи. Сад, по технично военном изразу, кад сам тако рећи оседлао Дунав, мени су руке развезане и могу без свакиє сметня давати Србима она упутства, коя би изискивале околности. Я сам увѣрен, да ће овај глас имати велико печатлѣнѣ на Србе, а исто тако, да ће бити пробитачно за наше користи,

Бой на Лозници и извѣстіе княза Прозоровског о прелазку руске войске преко Дунава, поправило є бивше стравично станѣ Срба.

Серезки Измаил Бег, кои се біо примакао Делиграду и имавши до 15000 люди, утврди се у шанцу близу Делиграда и протегне своя утврѣеня до Мораве, те тиєм пресіече сваку свезу са Делиградом. Остао є біо само єдан пут преко Мораве у Любић, коим се могло са великом муком и опасношћу додавати рана и цебана.

— Непазећи на све то, юнаштво, постоянство, дух одважности и благоразумност ербеког войводе Петра Добрнѣца, кои у одсуству Милоя, управля ербеком войском у Делиграду (ер є Милоє біо по-

шао преко Мораве, под видом, да се договори са Карађорђем) дае ми надежду да ће се он још за неколико време држати у Делиграду. Од његовог распореда и рада зависи сад удес Србије, ер се види по свему раду турском, да они немисле кретати се даље у унутрашњост земље док не освое и неразуре Делиград. Кнезу Сими, коем е пошло за руком, разбити Турке на Дрини, било е наређено, да ита са войском на Мораву.

Како ће и кад ће извршити Сима ту наредбу, тешко е било знати и то по томе, што он сам не знао колико има войске, па и сам Карађорђе не знао, колико има войске у Србији, нити е могао казати, да ли ће сутра бити толико войске у боју са Турцима, колико има данас; а са друге стране омет и зато, што е већи діо ратника остављао войску, одлазили своим кућама са уграбљеном плячком, па су тамо славили. Све то знао е сваки Србин и зато се не могао ни едан поуздаати у ту воену снагу. Само да су Турци од едном попалили више мјеста, то би се Срби јако уплашили; ер е то било у оно врјеме, кад е дошао глас, да су Турци обсадили Делиград. Ође су (у Биограду) и савѣт и народ у највећем очајно; ја сам испод руке дознао да се многи спремају, да бѣже и од страха тако су клонули, да ни на што друго несу ни мислили.“ Тако пише Родофиник од 30. Јулія 1809. год.

„Из нашег логора нема никаквіе добріе гласова, — тако писаше Леонтіе Митрополит Родофиникину — осим оног гласа кад су Турци послѣдњи пут нападали на оно мѣсто, у kojem се наша послѣдня войска налази, и бію без престанка лубардама и бомбама; најгоре е то, што су Турци 23. Юлія дигли логор, кои е біо против Миленка и смѣстили га иза Делиграда и то на оном истом потоку, ђе е, ако се сѣћате, стаяо Чардакля и я сам вам говорію, да док се пошнеш на врх тога мѣста, одма се види Делиград. Тако су ту намѣстили Турци свой логор и то до саме Мораве и затворили пут у Делиград, спалили манастир, кои е біо за нѣиховим леђима, а юче су неки допрли до Параћина, попалили сва села, одвели люде и одніели сву рану у свой логор, едном ріечи затворили путове, а остао е само едан пут, кои иде одовуд у Крушевац. Туда долазе и спуштаю се наши у свой логор, али тиѣм путем обилази се излишни шест сати. У Добрнѣца почела се снага умалявати и то зато, што сваки дан бѣжи войска из Делиграда и оставля оружѣ, па е Добрняц дошао до очаяня. Он е говорію Караѳорѣу, да се премѣсти логор на оно мѣсто, кое су сад заузели Турци; али други не нађоше то за добро. Послѣ Караѳорѣевог одлазка, умакне сва шумадинска войска. Турци сад иду слободно куд оће. Горњи е логор мртав: па ако се непремѣсти

логор ниже, онда е пропао Делиград. Говори се, да е Петар Добрњак, јавио нашіема, да се он више од два до три дана не може држати. А наше е још већма уплашило, кад су чули, да иде некакав паша су 20000 људи. Трећи дан ноћу, пошлѣ Добрњак чоека да преведе жену и дѣцу у Петку и даде заповјед у нахию, да народ не иде из своје села, ер иначе узалуд ће давати Миленко примѣр, ер ако се не учини то, онда ће бити оно, што сам пріе говорио: сваки ће се старати да спасава свою породицу. Јуче сам добио писмо од попа Живоина, у ксем ми јавља, да е дошао глас из Пореча, да ће да пріеђе руска војска у Србию на Брзу Паланку. Ако е то истина, онда не би сторега било, да пошлѣте куріера у Делиград с тијем гласом, ер то би охрабрило народ. Прекјуче біо е код мене Велько и молио ме, да вам пишем, да му пошлѣте до 100 дуката, ер има преко 150 људи, кои су изишли голи из манастира Банѣ. Чини ми се, да му е послао Карађорђе до 500 дуката. Он свакако нешто ради: нападао е на четири мѣста и побіо Турке и тијем е показао Турцима, да још ніесу сва мѣста у Србији пуста. Ја ћу остати на овој страни Бузрје, не обзирајући се на то, што е опасно, док видим, шта ће бити са Делиградом, ер ође се може свуда пріећи преко Мораве.“

И Карађорђе е писао Родофиникину, молећи

за помоћ, ер вели: „силни е гад навалио на нас.“ И одиста Турци су се почели били прикупљати са већом снагом на лјевој обали Мораве и почели пресѣцати сваку свезу са Делиградом. У Биограду, савѣт народа србског, старао се свакиѣм могућиѣм начином да наоружа люде па да их пошлѣ оной войсци, кою сабираше Карађорђе. Чинећи све то тако, савѣт е био у невољи и то по томе, што е све наоружане Србе био послао из Биограда, а сам остане без гарнизона; Турци покрштеници превазилазили су број грађана (око 400 люди) и могли су лако посегнути да освое варош и град, те се зато и изда заповјед, да им се одузме оружѣ, а стражу сигурности саставе из слугу и майстора, кои су били остали у вароши, да тиѣм предупредѣ злу намѣру Турака, ако би се та у њима появила.“ (Писмо Родофиникина од 30. Јулія.)

У то врјеме дође глас у Биоград, да се Србска војска, чета Васоевићка, предала Турцима. Карађорђе моли опет помоћ, ер се неузда у своју снагу, па зато е наново писао Родофиникину.

Јвляюћи врховни вожд Србіе, да су жители србскіе области Анта, Рака и Лѣвојц побегли и отишли у Морачу, а остали, да су се предали Турцима, па вели: Од оніе, кои су дошли к нама, више од половине прешли су Турцима, а неки су опет почели бѣжати, па нас куну, што смо их довели овамо, говорећи: Ви сте нас преварили са увѣ-

раванѣм, да ће Руси доћи у помоћ, а сад нема никог; нас су поплячкали, а куће попалили.“ Сад видим, зашто су се Васоевићи предали. Ониє 25000 Турака иду сад сви на Делиград: сад су се они рієшили да изврше оно, од шта су се пріє узтезали и нас е сила са свиєм надмашила. Ако нам учине зло, ми ћемо бити несрећни. Ми скуплямо войску и шилѣмо е сваки час, али узазуд: *У Турака ша-ква е сила, да се ми сви прешворимо у со, не би смо их могли ни осолити.* Но вас заклинѣм именовом Божиим, гледайте, шта ће да буде са овиєм народом. Од Бога е греста, што се овако учинило, а помоћи послѣ толикіє нашіє молби и свега народа, нема никакве. Сад сав народ виси о вашой и нашой души. Пишите опет Фелтмарешіялу и смилуйте се на србски народ, па да се што пріє пошлѣ помоћ, па да са помоћу Божиом одбјегте од нас ову турску силу.“

Младен е звао войводу Велька у помоћ, али овај поради међусобне мржњѣ непође, изговарајући се тиме, да од стране Видина исто иду Турци. Младен е звао и друге главаре, звао е и Караџорџа, да иде преко Темнића у Ђупрію. „Пишем ти господару, чини што знаш, ер ако на брзо не буде одкуд помоћи, ова ће се сва войска разбѣжати. Турака е тако много навалила, да се казати неможе, а чує се да их још много иде. Пашу

Малића сваки час очекују, па ако нас ође разбију, то нам ниђе станка бити неће, нити ће мо имати ће затворити се, а народ ће се још већма поплашити и неће се смѣти нигђе нико уставити. Дай заповјед на све стране, да би са свију страна ишло овамо колико толико войске, па подигни и старце од седамдесет и дѣцу од дванаест година, нећели дати милостиви Бог, да се свале с нас ове муке и велика сила Турска. Ако даде Бог, да останемо живи и здрави, тад ће мо виђети како треба управљати са сиротинњом.“

16. Јулія ударе Турци на Миленков шѣнац, кои е био наново направљѣн испод Любића на спрам Делиграда. Бой е трајо ціелог дана и сврши се тиѣм, да Турци узмакну изгубивши 500 люди и 80 коња. То зло нападанѣ по Турке, принуди их, те се окрену нападати само на Делиград, коег су Срби јуначки бранили, па не оѣаху пристати на никакве предлоге турске, нити се од њиховіе угрожая уплашити.

— Турци су говорили Србима: Почекајте још десетину дана, па ће те виђети, шта ће бити свама. — Ви се надате на помоћ Руса, али вѣрујте, да вам неће дати никакве помоћи. Ми смо вас у њих купили: дали смо им десет товара блага и 80 атова, а осим тога и неколико самура, и сад знамо почисто, да вам неће дати помоћи.

— Срби одговоре: „Ми знамо, какво е то бла-

го, кое сте им ви дали — та у нас саміе има таквог блага десет товара; у нас има много войске и осим руске, па ћемо се бити доклен едан тече.“

— Опет Турци реку: „Руси ударише на Бурџево, па су изгубили 20,000 люди, а затим под Фет-Исламом (Кладовом) изгубили су 5000 люди, па вѣрујте, да вам више доћи неће.“

— „Гледајте ви, реку Срби, шта ће бити са вашіем Стамболом. Руси су се примакли под Стамбол, а ви біете сто година Делиград, па му не можете ништа да учините.“

— Или ћемо освоити Делиград, или ћемо вам дати Ниш и Стамбол. До сад смо бацили у Делиград 13000 бомби, а бацати ћемо још 6000, па онда вам начаст и Ниш и Делиград.“

Турци су одиста били обсељили Делиград правилніем начином, што е управо удивило Србе и њихове вође. „Највише су нам учиниле пакости Крцалие — тако писаше Карађорђе Родофиникину од 23. Јулія 1809. г. кое нападаю айдучки. По полю копаю они од 4 фата широке яме а три фата дубоке; люде невидиш, само се види како избацую землю и већ су се докопали тако близу Делиграда, да се чоск може каменом добацити. Незнам шта они оће са тіем копанѣм: или ће да подпале лагум, или што друго. Я по мојој памети мисли, да они мисле напунити оне яме са войском, наћерати Бугаре у прву ватру, па иза

њих сами да јурише на Делиград. Том ямом могу они и лубарде вући.“

Дошавши Алія Гушанац, са турском войском, пошлѣ око 5000 люди по различіема странама сусѣдніе нахія, па то наѣра Караѣорѣа да остави Делиград, те пође у свое село Тополу. Ту е он мислио скупити и остале заоставше Србе код куће, па да се са овіема крене и да побіе манѣ турске чете, кое су биле послате у унутрашњост Србіе. Народни савѣт біо е наредіо по свіема нахіяма, да сваки Србин иде на границу кои може носити оружѣ и имао ма какво му драго оружѣ. Тако су Срби били притіеснѣни на све стране, само е на Дрини ишло болѣ. Послѣ одржане побѣде у Лозници, Србима пође за руком, те истисну Турке и из послѣднѣг шанца бившег на србској граници; у свіема пак осталиема мѣстима, скоро нигђе ніесу Турци наилазили на одпор и ако е біо какав то е біо незнатан. Турци су се били разеули са своим нападанѣм до саме Ягодине и до оніе села, коя се око нѣ налазе. Жители ненадајући се таквом брзом долазку Турака, ніесу имали времена, да сву своју марву поѣрају у гору, од кое много западне у турске руке. У почетку Августа, Срби у Делиграду држали су се још у два шанца на ліевој обали Мораве, али су већ били у великој невољи: Нити се могло к њима, нити од њих другчіе прола-

зити до по едан чоек и то се морало обилазити преко планина и дубрава. Бѣгунци из Делиграда, а и они, кои су шилани, доносили су жалостне гласове: Они су говорили, да е войска остала без ране, да имаю леба іош само за неколико дана; да е нестало џебане. Из Біограда слало се олово и прах, али е мучно било додавати; носити се могло само на леђима, а на коньма ніе ни мислити било. Брой непријателя по найпоузданим гласовима біо се умножіо са іош 20,000 люди, кои су наново тамо дошли из Арбаніе и Сереза. Све турске войске, као што се нагађало, било е око 50000 люди.

Карађорђе и савѣт упињали су се из највеће, да саставе іош едан корпус, из оне люди, кои су скупљени били из вождовог села; али уздати се на такву послѣдню помоћ при данашњем станю народа, било е сумњиво. При свему стараню савѣта и наше агента да се охрабре біоградски жители, ніе се могло ништа учинити; они су били са свіем клонули духом, тіем више, што су они били убѣђени од своіе люди, кое су они кришом шилали у малу Влашку под именов трговаца, да им Руси не мисле дати ни најманѣ помоћи. На брзо многи у Біограду дођу до очаяня и начну говорити против руског посланства. Та оговараня, по умножаваню опасности, умножаваю се іош више. 1. Августа 1809. год. пише Родофи-

нигин овако: Још само четири одиха воена, па ће непријатељ бити у Биограду, ако се само ріеши послати чету без лубарада. Све што є била у стању снага людска учинити, то се чинило, само да се охрабри дух овдашње людє, и све се чинило, само да се одбїе несрећни удес, єр видим, каква би отуд била корист по непријатеља, каквали штета по нас. Турци ће наћи овамо доста и ране и помоћи за войску: марве има овамо доста, а рана є опет родила тако, да нико непамти, да є игда тако било. Врло є важна околност та, што су Бошњаци, Ерцеговци и Арбанаси остали мирни и то не зато, што се бое србског оружја, већ зато, што им не иде у рачун, да се Србија покори, єр онда не би имали изговора да чуваю своя огњишта од Срба, већ би морали ићи на Дунав.

На Дрини, на страни Арбаніе и Маѣдоніе, ніесу се Турци крећали против србске войске стоявше на граници. Множина христяна, кое су Срби прићерали из Нове вароши, Сњице и Новог Пазара, предали су се добровољно Турцима. У таквом се стању налазила Србија онда, кад є дошао біо глас, да є руска войска прешла преко Дунава. Несрећни догађаи чувени су били по свіема краевима, а осим тога и неслога главара. Кривцима све те несреће могу се назвати Младен и Милое, кои су се одликовали своим личним ко-

ристима, и кои су били готови на сва што, од чега су само могли имати какву корист.

Княз Прозоровски мислио је, да кад би се ова двојица удала из Србије, то да би се и поправило стање Србије, па пише Родофиникину, да их пошље као пуномоћнике у Русију, а он да ће их уставити у главном стану код себе, или ће их под каквим му драго видом послати у Петроград. Родофиникин држао је тај начин немогућим и то зато, што у прве они неће пристати да иду двојица заједно, а у друге по лакомислености Карађорђевој, тешко ће бити склонити га на то.

„Из моје извјестја — пише Родофиникин, могло је увидити Ваше Сјатељство лакомисленост врховног војвода: данас је он против Младена, а сутра је за њега. Оће у присуству г. Недобе и другје, жалио се он на Младена и на Милоја, затим пође к војсци, па кога је поставио главним заповједником војске? Младена.

„И по овоме, за тај посао, сва ће друга узгредна средства бити узалудна. Ја би могао ове люде удалити тихим начином т. е. уапсио би их у мојој кући и то онда, кад долазе к мени на посједак, ставио би их у приуговорљени чамац и послао би их под надзором оне люди, кои су ми вјерни, преко Пореча у Краљво; али су они сад по пољани и ограђени Турцима, па не могуће ни ово извршити. Могу рећи са основом и то по дужности мое присеге (заклетве) да, док гођ ови

люди остану у Србији, дотлен добра бити неће. Врѣме ће показати, у колико су моя прорицања истинита. (Мало напред видићемо, да су Срби сами прогнали Младена и Милоя.) Наши трудови и трошкови биће узалудни. Ови люди не само да ће издати нас, већ и самог Бога, само ако виде, да могу имати отуд какву новчану асну, или, што е још веће, да утврде свое господовањѣ. Ако Бог да, те се Срби одрже у овом критичном положаю и преодоле непријатеља, онда се теке може пронаћи средство, како да се ти люди уклоне из Србије, а дотлен валя пуштати све нека иде по староме, премда су они едини, кои наводе Србию на пропаст, ер ми пише Миленко, да е догодивша се несрећа код Банѣ, била умишљѣна Младеном.“

Таквиѣм начином само храбри Миленко и Петар Добрњац сачували су Србию, да е Турци не покоре. Први е својѣм нападанѣм на лѣвой обали Мораве, принудіо Турке, да проміене свой положај, те е тиѣм учиніо удесни саобраштај са Делиградском войском, а исто тако са Любичким шанцом, у коѣм су били Младен и Милое. Петар пак у пркос турской навали, држао се као дуб у Делиграду и не само што сам не клонуо, већ е и друге звао да слѣдую нѣговом примѣру. Караџорђе пође из своѣг села и стигне у Крагуевац, од куд е мисліо ићи далѣ са войском. Турци су се умножавали код Неготина и спремали се да

напану. На Дрини, на домак тврђаве Сокола, скупило се било око 5000 Турака са том намѣром да унесу у Соко рану и друге потребе; то не могло тако јако узнемирити Србе, ер су они много раније по свијема путовима водећима у Соко преко гора и дубрава, направили били засѣде (бу-сіе) и ископали доста дубоке яме. Чинило се тако, као да ербске ствари добро стое. Ободрени прелазком руске войске преко Дунава, Срби се одваже, да се очајно бране. „Сад хвала Богу — говорили су они — све ће бити добро, само кад прелази руска войска на ову страну.“ Народом непредвиђени случај, поруши му сваку лѣпшу надежду и вѣру.

Петар Добрњац, који је заповіедао у Делиграду са войском, желећи да се састане са осталијема главарима и да се шњима договори, како да се предузму одсудне и обште мѣре, напише Младену писмо, у којем му јавља како он жели да се састане и разговори са неким главарима, те га је молио, да пошлѣ у Делиград другог заповѣдника само на 24 сата док се он врати. Младен пошлѣ свог друга Милоя. Кад Милое прими управу войске, и дознавши, да су подкони турски упућени к извору, из којег су обколѣници добијали воду, прве ноћи остави заповѣдништво войске и побѣгне преко Мораве у Любић. Онда и ратници обрну нѣговіем трагом, а у шанцу остане до 200 бо-

лестніе и ранѣніе, оставе све лубарде и сву цѣбану. Сјутра дан у зору зачуде се Турци, видећи да у Делиграду нигђе никог нема, те га заузму и без пушке. Овај нови догађај још више раздражи главаре: они се побуне против Младена. Миленко тргне голу саблю и кидише са јрошћу на Младена; али га войвода Чарацић уздржи, говорећи, да почекамо Карађорђа, па да сви заедно осудимо преступленѣ Младена и Милоя.

Међу тиѣм пошлѣ Миленко својој кући у Кличевац налог, да се нѣгова дѣца и све нѣгово имањѣ принесе у Пореч; а народ, куд е коме ближе, нека прелази на ѣсарску страну или преко крайнскіе гора у Влашку. Петар Добрњац исто пошлѣ својој нахи, да прелази на ѣсарску страну. Митрополит Леонтиѣ, кои се бавіо у Кличевцу, дође у Біоград и каже Родофиникину, шта се догодило са Делиградом, па и то, да е свію Руса живећи у Біограду живот у опасности. О том е јавно говорио Карађорђе, приписуюћи сву несрећу Србіе Русима. Иза тога пише Родофиникин 7. Августа: Сматрам за свою дужност, да останем на овом мѣсту, колико поради нашег поштѣня, толико и поради користи Срба, кои су изгубили главу, па ѣе се топити у Дунаву и Сави и пріе нећу оставити Біоград, но што се примакну Турци овој вароши, или ако би већ Срби мислили посегнути на мой живот. Да би сачувао ва-

рош до некоег степена, я сам данас наредіо да се испод руке састави неколико коняника и пѣшака, кои би били свагда спремни, да при найманѣм немиру, дотрче моіой квартири.“

8. Августа из ютра, добіе Родофиникин писмо од Караѳорѳа пуно пребациваня и са молбом за помоћ. Између осталог пише Караѳорѳе: „Я сам вам више пута писао, и устмено моіо, да напишете Фелтмарешіялу, да се смилуе на народ и да нам пошлѣ неколико войске Делиграду у помоћ, али незнам шта сте учинили. Сад нека Бог суди, на чіой е страни гріех. Ако е могуће кроз пет шест дана послати войску у Бупрію, онда би се могао народ окуражити; ако ли на брзо не би помоћи, то доцніе неће бити ни одкакве ползе и народ ће са свіем пропасти и онда гріех на вашу душу. Ми смо се мучили и били колико смо могли до послѣднѣ капи крви; али нема никакве ползе; сва е турска сила напала на нас. И тако вам имена Божіег, ако мислите игда помоћи, то помозите; ако ли немислите, а ви одкажите, да можемо пронаћи средство како да се владамо. Колико е било вашіе обећаваня? Данас ће вам доћи войска у помоћ, сјутра ће доћи, тамо е прешла; све говорите, тамо е прешла войска, а іош се ніе нигђе побила са Турцима, а допуштили сте, да таква сила на нас навали. И сад, ако оћете, можете нам помоћи, само ако одма пошлѣ-

те войску; ако ли не пошљете, онда ће овај народ са свијем пропасти. И ову ноћ био е страшан бой; много е наше погинуло; за Миленка немам никаквог гласа; лубарде су му отете, нѣга нема, мислим, да е погинуо, али управ неznam; они, кои су шњиме били, дошли су, а нѣга нема.“

Карађорђе се жалио на Русе, што му не дају помоћи, а главари жалили су се на Карађорђа и на Младена. „Познато е свакоем савѣтном чојку — тако пише Еремје Гагић свому пријетелю Митрополиту Леонтију, — да люди пропадају од незнања и неслоге, и наша браћа Срби пропадају или зато, што незнаду причине, или зато, што су присegli Младену и Милоју да им се покоравоу и да се придржавају невѣжества, што би морало бити нѣиховом извѣстном пропасти. У почетку нашег устанка против обштег непријетеля христанског рода, Срби су виђели кад е био бой код Ягодине, да е Младен издајник и непријетель народа Србског. При обсади тврђаве Биограда, познали су Срби нѣгово одступањ од нас и нѣгову издају. Познато е, од кога проиходе многи нереди, и неслога у савѣту и међу главарима. Ко е любав и приврженост Срба спрам Русіе потресао, сваком е добро познато.

„Све е ово било до почетка нашег несрећног рата и доба примирія, и ја се не могу надивити, кад су то све сви знали, како су се могли осло-

нити на њихову управу и савѣте, па што е још грђе, дадоше им врховно заповѣдништво над войском у почетку садашњег рата! Милое, пошао е са войском против Ниша, ђе е он, као што наме познато, толике люде упропастио, а сам побѣгао без сваке невољ и тиѣм навукао Турке до самог Делиграда. Да би оправдао своју срамоту, лажно е јавио тад врховном предводителю, да е било стотину илјада Турака. У слѣдству таквог извѣстја, наша е војска принуђена била оставити важније положае и ићи њѣму у помоћ. Кад смо пошли у помоћ Банји против Гушанца Али наше, Младен узме заповѣдништво од Миленка, па да би бољ загладио срамоту Милоеву, послѣ одржане побѣде над Турцима, он побуни војску и бѣжао е заедно шњѣме, мѣсто што би требало, да су Турци бѣжали оне ноћи послѣ боя, само господар Миленко и Чарацић остали су на билѣги, избавили Велька, па су морали узмаћи.

„Како смо дошли са войском у Делиград, ерете нас Петар Добријац те се договарао са Миленком, како да се стави војска на најудесније мѣсто; али Младен и Милое покваре план, те ставе војску на такво мѣсто, одкуд не само да се не могло помагати Делиграду, већ е и сама војска била у опасности и могла е умрјети од глади. Младен видећи ову несрећу, позове Петра из Делиграда, да се шњѣме договори, како да се на-

пане на непријателя. По невољи наш е положай
 біо врло рђав, имали смо много лубарада, те у
 случаю несреће мисли ли смо избавити лубарде
 и послати их у Буприю, а затим ударити на не-
 пријателя. Младен не пристане на то, већ јавно
 пред народом рече: „Ако ви одовуд пошљете лу-
 барде, ја ћу подвикнути Турцима и казаши им,
 да ви бѣжите; па ако лубарде пропају, нека про-
 панеше и ви сви.“ Послѣ ове рјечи, он исте ноћи
 узвешавши на коня и оде к својема людма, нарекавши
 нам ни: *збогом!* Видећи Миленко и Петар, да е
 Младен намислио даровати лубарде Турцима, и
 да е отишао, а незна се куд, оставе Милоя код
 войске у Делиграду, а они остану у логору по-
 ради договора, како би за едан или два дана за
 раніе могли послати лубарде, па затим ударити
 на непријателя. Милое остане само едан дан у Де-
 лиграду, а ноћу побѣгне. Видећи народ да им не-
 ма главара, остави Делиград и дође за Милоем
 у Топољак.

У Сриједу 4. Августа из јутра, дође нам глас,
 да е Делиград дарован Турцима... Ето жалостніе
 послѣдица невѣжества и неслоге. Чекају до до-
 вече, нећу ли добити какав глас за Миленка (за
 вриеме боя, поплаши се конь под Миленком и за-
 несе га на страну и нестане га са бойног поля,
 те су многи мислили, да е погинуо) а послѣ њу
 се морати кренути одовуд, па ако ништа, а оно

да се оставим у Ђуприји, док се прикупи наша војска и док добијем какво му драго упутство од врховног началника, или, ако Бог да, те се избави Миленко. Народ у Пожаревачкој нахији, кад чује за овај догађај, то ће се одиета уплашити и може бити топиће се у Дунаву. Но кад сте се по Божијему промислу десили ту, то из оне љубави и поверења, које сте стекли у народу, тѣшите народ и старайте се за његово спасење. Ви знате, да би вам ово и Миленко препоручио, као што се он свагда и у свакојем случају уздао на вас, зато се и ја усуђуем, препоручити се вашем високопреосвештенству, ер видим, да ни едан од овдашњих заповѣдника не може се одржати, нити пак дају савѣт, ер немогу ни сами себе да савѣтују.“ 5. Августа 1809. год.

Миленко, које су држали, да је погинуо, дође послѣ Карађорђу, који посла њега и Петра Добрињаца у Ђупријски шанец, да ако ништа друго, а оно да га одрже; али по несрећи они га нађу спалѣна. Војска, која е тамо била, видећи чете турске ће пролазе мимо тога шанца у унутрашњост Србије, отиде, не се хтѣла више покоравати, већ побѣгне у своја села, да спасава своје жене и дѣцу, па зато е и морао заповѣдник налазивши се у Ђуприји послати по волове у Ягодину, да изведе лубарде па е најпослѣ морао и шанец спалити. Војска, која е била са заповѣдни-

цима Миленком и Петром Добрињцом, видећи по-
рушен Ђупријски шанац и да су Турци продрли
у њихову нахию, разбѣже се и она на све стране
да спасава жене и дѣцу. Карађорђе пође пут
Ђуприје, али не могао приећи зато, што је скела
била спуштена низ ријеку. Турци се утврде у
Ђуприји, приеђу преко Мораве, заузму Ягодину и
принуде Србе, да се повуку Баточини. Измица-
јући Срби, на путу по различним мѣстима по-
праве засѣде (бусје) те стану за ове, са намѣром,
да зауставе Турке, да се не шире даљ по уну-
трашњости Србије.

„Турци су намислили ићи пут Биограда —
писаше Карађорђе Родофиникину — и сад народ, по
увѣраваню оне люди, којима се вѣровати може,
проклињу иза свега гласа и мене и тебе, гово-
рећи: „Господар и ђенерал, издали су нас, дове-
ли су нас до пропасти“ и то говоре *очевидно*: „ер
му је он предао своег сина, коег је он преодѣо
по свому начину. За ове шест година, могао се
учинити савез са каквом му драго државом, па
да недођемо до овакве пропасти; али су нас они
издали.“ Пазите, да толики глас народа несвали
се на нас... Мени се већ досадило писати и доса-
ђивати вам; али не могуће, ер ме обузела жалост.
Постарайте се, да би нам што прие стигла вой-
ска у помоћ.“

9. Августа дође Родофиникину глас, да је на

пет сати од Біограда па управо до Голубца, прешло преко Дунава у Бесарію више од 50,000 душа, а да е око 1000 породица из различніе нахія, немогавши приећи на другом мѣсту, дошло у Біоград: „То е на сваки начин умножило силни страх варошана па и саміе савѣтника.“ Страх е біо іош већи, кад су дознали, да е 10. овог месеца наредіо Карађорђе, да се све нѣгово благо извуче из нѣговог села Тополе, па да га закопа у гори. Многи су варошани долазили тад Родофиникину, пробіяли се под оружјем у савѣт народни, иштући допуштенѣ, да могу превести у Бесарію жене, дѣцу и иманѣ, обећавајући се, да ће они остати, да служе отечеству. Савѣт е біо принуђен допустити им то. Тога истога дана дође у Біоград познати Милое са писмом од Карађорђа и са устменом поруком, да нико од народа непроводи ни жене ни дѣцу у Бесарію. Прелазак се од иста обустави. Али тај исти Милое, кои е имао све скеле под закуп, а имавши и сва средства за превоз у своим рукама, пошлѣ свое лађе уза Саву, три сата више Біограда, те е сву драгу ноћ превозио свое иманѣ у Бесарію: конѣ, овце, волове и т. д. 11. Августа, народ почне силом прелазити у Бесарію, а Милое видећи, да му е живот у опасности, ушпяо се из петніе жила, да увѣри Србе, да су их Руси продали Турцима, и да само зато, необзирући се на сва исканя ніесу

хтѣли послати помоћ. „Кад Карађорђе, кои мора имати ако ће и капљицу здравог разсудка, вѣруе таквим скитачима, како да не вѣруе прости и сліепи народ, пак кад то говори Милое и Карађорђе, онда мораю пристати да вѣрую, да е све права истина.“ 23. Августа 1809. год.

Дошавши тога истог дана у Биоград Петар Добрњац, донесе још жалостніе гласове. Он казиваше, да су Турци десном обалом Мораве већ допрли до Дунава и да е главни стан Гушанца Алие већ у Пожаревцу, доклен 30 сати од Биограда. Народни савѣт ніе знао шта да ради; он се обрати Родофиникину, да напише писмо, или проглас на народ, кои бѣжи у Бесарию, да се враћа на Мораву и да брани свое отечество од непријателске навале; али е нѣгов проглас остао гласом *воиющаго у пуштинѣ*. Народ ніе више ни о чем другом мислю, већ само о томе, да се ђегођ што пріе превезе на ону страну.

Кад добіе Србска војска глас од 11. Августа, она увати засѣде код Баточине, кое е направила била на великом путу, а ніе их више било до 3000 люди; а од Дунава по Морави до саме Бупріе ніе више нигђе било војске; али тамошня мѣста, коя су обрасла гором а има и много ритина, па е то и сметало Турцима, да се без страха упуштаю у унутрашњост землѣ.

13. Августа добіе Родофиникин писмо од Ка-

рађорђа, кое му преда секретар врховног вожда Стева Ђвтић, кои е одіо Карађорђу по некіем порукама Милоя. Ђвтић яви Родофиникину, да има налог од Карађорђа, молити га, да пошлѣ Недобу у главни руски стан, са том молбом, да се пошлѣ одѣленѣ руске войске у помоћ Србима. У том истом писму позива Карађорђе Родофиникина, да дође к нѣму у нѣгово село Тополу.

„Желіо би доћи у Біоград — пише он — да се с вама устмено разговорим, али не могу зато, што ће народ помислити, да я идем к вама у Біоград зато, да бѣжим у Русію, и зато несміем то чинити, да се не би народ побуніо. А друго: я сам се са свіем уморіо, па остаем да опремам войску. Зато, што скоріе, док примите ово мое писмо, узмите три или четири ратника и дођите к мени у Тополу, да се устмено на кратко разговоримо, па онда вратите се ви у Біоград, а я ћу поћи к войсци; али итайте да час пріе дођете, ер я не могу ође дуго остати, ер морам одма к войсци ићи. Янићія сам затекао ође у Тополи. Он е яко народ ободріо, ер е од нѣга чуо радостни глас, да нам иде руска войска у помоћ, кою е он оставіо у Кралѣву и нада се, да ће бити до сад та войска прешла преко Дунава у Брзу Паланку.“

Позив Карађорђев да пође к нѣму Родофиникин у село, и молба Стефана Ђвтића, да се пошлѣ Недоба у главни стан руске войске, учини

се Родофиникину подозрителним и даде повода сумњати се да вожд ніе искрен справ руског посланства. Родофиникин бојао се свому животу и опазіо е зле намѣре за нѣгову личност. „Премда сам я увидіо намѣру овіе разбойника, кои су се бояли, да нас побію у Біограду, па су се старали, да нас раздвое, мене да заведу у дубраву, а исто тако да учине са г. Недобом у путу, я приста-нем на нѣхова исканя, те да се іош болѣ увѣрим о моим подозреванѣма.“

Кроз кратко врѣме дозна Родофиникин, да Караѣорѣ ніе у Тополи, већ да се налази на по пута између Тополе и Біограда у едном селу са 30 ратника. Тай глас увѣри іош више Родофиникина у свом предполагајућем подозрѣваню. Он се не усуди поћи на састанак Караѣорѣу.

Сутрадан у јутро пође Родофиникин у народни савѣт, па му яви, а исто тако и Караѣорѣевом секретару Стеви Ђетићу, да е он све спре-міо, да се пошлѣ надворни савѣтник Недоба у пратњи одређеног савѣтника у главни руски стан и да та лица већ могу путовати у чамцу, кои е за то спреміо савѣт. У тай чамац стави се пртляг Недобин и сандук са канцелариским артіяма руског посланства. У то исто врѣме пре-да Родофиникин Ђетићу писмо за Караѣорѣа.

— Како то, да ви пишете писмо Караѣорѣу;

зар ви немислите ићи к нѣму? упита Ђетић, при-
мајући писмо од Родофиникина.

— Невидим важніе послова — одговори овај
— о којима би се имао разговарати са Карађор-
ђем, а осим тога, я сам нешто слаб и немогу се
кретати ни на какав пут.

„Видило се јасно, како се секретар био збунио.
Видећи, да му план ніе испао за руком, али у
тај мах ніе ништа одговорио, већ чак послѣ ед-
ног сата, послѣ многіе околишеће разговора, пред-
ложи савѣту, да се не шилѣ Недоба, док најпріе
не напише савѣт писмо Вашему Сіятелству, и
док се то писмо неподнесе на одобренѣ Карађор-
ђу. У почетку се навалывало, да се што пріе
пошлѣ Недоба, а доцніе почне се затезати, а едно
и друго чиніо е секретар Степа и то онда, кад
е већ знао, да я нећу да идем у Тополу, па су
се тіем іош болѣ открили нѣихови зли умишляи
против нас.“

Непазећи на све то, Родофиникин пристане
на предлог Ђетића, те пошлѣ улака Карађорђу.
Родофиникин под предлогом, да не би ко узео
чамац, да га превести на другу страну Дунава
са наредбом да остане на спрам самог Біограда.
„Иза тога био сам мирніи и намислим и далѣ ос-
тати на своем мѣсту, и не мислећи да би ико у Біо-
граду могао посегнути на мой живот и зато сам

я непрестано ездіо по вароши, да тиѣм колико толико усмирим раздражене.“

И одиета тога дана били су страшни нереди. Из Смедерева дође савѣту глас, да се народ, кои е прелазіо свакояко на ону страну, неимаюћи чамца, топіо у Дунав. Родофиникии на молбу савѣта, купи за новце, али на рачун руског правителства, два чамца, те их пошлѣ у помоћ оніема, кои прелазаху преко Дунава. Посада тврђаве Біограда, кое е било свега 40 люди, разбѣжи се, те поради тога морала се саставити стража из грађана. Милое, кои е за све то вріеме біо у Біограду, накупи за себе до 300 люди и то различніе скитача, даде им новаца и напои их вином, те их е употребљавао мѣсто полиціе. Біо е обичай, да се стража кређе од савѣта; али 15. Августа у вече крене се она од Милоя. Истог вечера дође Петар Добрняц, Родофиникину и каже му, да ће Карађорђе доћи ноћас у поноћи у Біоград; да е гомила скитача, кою е скупио Милое, скупљѣна по наредби Карађорђа, коег е намѣра по наговору Младена и Милоя, да уапси све руско посланство, па да преда Турцима, као кривце тако дуге борбе Срба са Турцима, па ако иза тога не би пристали на никакве услове, онда да се напусти Србія, *па да се иде у гору и да се сваки приваши своег шарог занаша.* Петар Добрняц, навалѣвао е, да пође Родофиникин са свіем

своіем посланством у Пореч и да тиѣм избави народ од извѣстне пропасти: „Я се нїесам могао несклонити се на нѣгове основне предлоге. Те тако се ми кренемо на едан сат испред поноћи у два чамца Дунавом. Недоба приѣђе на ћесарску страну, да узме на пустој обали оставши сандук са нѣговїем пртљагом и моїом канцелариом. На путу дознамо, да су Турци освоили, Рам, Градиште и Голубац и да нїе никако могуће проћи у Пореч, па зато се вратимо и дођемо у ћесарску варош Панчево.“

Са Родофиникином пошли су из Србїе: Петар Добрняц, Јова Протић и још неки други. Карађорђе дође одиета исте ноћи у Биоград, те са свїеама своїеама ратницима и са оном гомилом, коју е скупїо Милое, пође у зору на квартиру Родофиникина, у којој „ненашавши мене, уђе у неописану ярост, па заповѣди да се све разграби што е у кући било. Еромонах Доситеј, воспитатель сина Карађорђевог и архимандрит Филиповић одврате га од тога поступка. Затим заповѣди да све оставе на своем мѣсту, што се у кући налази, а пошлѣ Родофиникину чоска са писмом.“

16. Августа пише Карађорђе Родофиникину: „Я сам се надао, да ћу затећи ваше Превосходителство у Биограду, да се са вама о кое чему разговорим и шта да радим за обште добро; я сам оставїо све свое послове, али сам се яко зачудїо, кад сам нашао вашу кућу пусту. За дуго

ніссам могао знати, што би то значило. Познато є Вашему Превосходителству; да, благодарєћи свевишнѣму, ніє било велике опасности од непріятеля, да би се тако брзо морали удалити. Сав є народ почитовао Ваше Превосходителство као своєг оца, а ви и неявляюћи му, остависте га данас. По свіема државніема установама, кад посланици или царски чиновници одлазе, мораю то обявити правителству. Ако сте ви доби́ли запові́д од цара, да отидете, то молим, да ми явите и да пошлѣте вашєг чосєка, па да узме све оно, што є вашєг остало у кући, єр я ніссам рад, да се ви пожалите у Русіи, да су вам Срби и найманю уврїєду учинили, али, ако немате од вашєг двора налог, онда Вас молим, да се вратите у Біоград, ђе ђе те бити од мене и од свега народа почитовани као и до сад. Ако ли вас є ко без моєг знања уврїєдіо, то вас молим, да ми га кажете, да га казним и да учиним подпуно удовлетворєнѣ.“

Исто є тако звао Карађорђе и Петра Добрнѣца, да се врати у Србію, али се овај одкаже, говорећи, да се он неће вратити у Србію дотле, док се гођ налазе у Србіи Младєн и Милосє.

Родофиникин одговори на Карађорђево писмо овако: „Злє намѣре, коє су зготовили Милосє и нѣгова дружина против моєг живота, наћєрале су ме да оставим Біоград, тїєм више, што є све то

било са вашим саглашавањем, ер кад ви послѣ то-
ликіе преступленя Младена и Милоя, кои вас и
сав народ наводе на пропаст, нигда ниесте хтѣли
вѣровати ни гласу народа ни гласу моему, нити
мојема савѣтима, онда бива, да што ради Младен
и Милое, да е све са вашом вољом и са вашим
знанјем.

„Ја ћу јавити куда треба, да народ србски
није ни у чем крив и да сва несрећа народа проис-
тече од сліпог вѣровања, кое ви имате у Мла-
дену и Милою.“

У исто то вриеме писао е Родофиникин свје-
ма главарима србскимема. „Зли умишљаи против
моег живота и свию чиновника намазеће се при
моем посланству, истинити су. Извор е томе глу-
пост, или тако рећи права засліепљивост троице
или четворице главара, кои су свагда били крив-
цима свию нереда у Србији и кои сад траже да
себе спасу са истребљивњем оне, кои су се ста-
рали за срећу народа србског. Ти су люди вама
познати. И зато желећи да спасем тај народ, же-
лећи да му сачувам још до неког степена право
на високо покровителство, кое му е обећано, ја
сам се рјешіо да се одавде удалим у Влашку.
Вас, не само што молим, већ вас заклинјем сва
ком светинјом, да употребите сваку вашу снагу
и да подпоможете нашег вожда Карађорђа, да
одржи свой положај и да зауставите Турке, да се

не шире на далеко по лівой обали рієке Мораве. Држете се іош неко вріеме — па ће Србія бити избавлѣна. Побѣдоносно оружје руско гони Турке по десной обали Дунава. Ако то оружѣ достигне великог везира и побіе нѣгову войску, о чему се я ни мало не сумням, тад она турска сила, коя вас данас притѣснява, би ће затрвена и ви ће те виђети, да ће се разићи мрки облаци, кои вам сад грозе. Ви сте се много трудили и много патили; наоружайте се са постојанством, претрпите неволѣ іош за неколико дана, па ће Србія бити избавлѣна, а ви ћете бити увѣнчани славом.

Я се надам, да ћу се бавити на Дунаву у малой Влашкой, од куд нећу пропуштати да вам нејавим све, што се ваше користи тиче.“

У таквом е станю била Србія, кад е княз Багратион приміо врховно заповѣдништво над Молдавском войском. Он е затекао Србе разбиєніема по свима мѣстима и изтиснуте из Делиграда. Турци су већ били прешли преко Мораве и біо им е отворен пут у Біоград. Желећи княз Багратион пронаћи, ако е могуће ма какав начин, да се поможе Србима, па е разматрао нѣихов положай и свою снагу, коя му е била у власти, по невољи долазіо е до те мисли, да при ондашнѣму положаю, ніе било могуће помоћи Србима.

Покойни нѣгов предмѣтник княз Прозоровски, біо е строго забраніо Милорадовићу, графу

Ланжерону и Исаеву, да не преводе своју войску преко Дунава у Србію, па е и наредіо, да се она войска, која е била под Кладовом, одма поврати у малу Влашку, па да заузме она мѣста, која су била по разпису означена. Осим тога, княз Багратион видіо е, да е положай Срба незгодан, да их ніе могуће избавити од силног непријателя са малом войском и то зато, што су их већ били Турци окружили са свію страна. У ђенерала Исаева, кои се ближе свію налазіо Србіе, премда по брою баталіона, било е у нѣга доста войске, али е било од те войске много болестніе, те ніе имао више од 2000 люди, осим пандура, а на ту войску ніе се могао никако поуздати.

Све те причине нагнале су княза Багратиона, да се ограничи у први мах са писменом изјавом, да е рад помоћи Србима. Он е писао Родофиникину, да се стара, да убѣди врховног вожда Србіе Караџорџа и народ србски, да се држе юначки и да се одупиру непријателю. Багратион е молио, да се јави Србима, да ће се он постарати, да своим скорим прелазком преко Дунава, привуче колико е могуће турску силу на себе, па тиѣм да их одвуче од Србіе; да он неће изоставити шилјати им сваку помоћ: у оружју, новцу, и военим потребама, кое су им нужне. То писмо ніе дошло Родофиникину у руке и то зато, што е одма иза тога добио извѣстіе од ђенерала Исаева, да су

Срби изтиснути из Брзе Паланке, па да е шњи-
ма сваки саобраштај прекинут. То ніе било доста
князу Багратиону, већ пошлѣ своег ађутанта Дре-
вића Исаеву са писмом, у коем га моли, да по-
чем он познае болѣ мѣста и околности, то да
каже свое миѣніе, немали икаквог начина или на-
дежде, да се избаве Срби из тог чемерног стая,
у коем се налазе. У случаю, ако му даде радо-
стни одговор, то е Багратион молио Исаева, да
му каже, коим начином да се поможе. 27. Авгу-
ста одговори Исаев Багратиону, да, кад би он пре-
шао преко Дунава, то се он узда, да би могао
поправити станѣ Срба. Багратион допушти му пре-
лазак. „Ако Ваше Превосходителство,“ тако е ре-
чено у предпису од 27. Августа, „зна, кад из-
питате строго свою снагу, мѣстни положай и пред-
стоеће околности, да можете бити са свиѣм увѣ-
рени, да ће те вашим прелазком преко Дунава ус-
пѣти, да извучете Србе из данашнѣг њиховог о-
пасног положая, то вам даем зато подпуно раз-
решенѣ. Я неѣу изоставити и почитаваѣу моіом
светом дужности, да ваш успѣх представим цару,
као заслугу, опитног, искусног и вѣштог ѣенерала.
Али нек вам е непрестано пред очима и главним
предметом, повѣрено вам мѣсто, да мотрите най-
строжіе, да обезбѣдите малу Влашку од непрія-
тельског нападања. Па тако и тад можете прела-
зити преко Дунава, кад се већ нимало не будете

сумњали за сачуванѣ мале Влашке. Ако ли пак ниесте сигурни, да ће вам поћи за руком побити Турке на ону страну Дунава и поправити станѣ Срба, а исто тако и да мала Влашка остане сигурна, онда и у таквом случаю неморате прелазити преко Дунава, већ да се старате, како ће те очистити малу Влашку од Турака, али немойте раздрабати войску, која се налази под вашим управом, већ е прикупљајте на важніема точкама, те да можете одбити свако непријатељско нападанѣ са великом снагом, па онда и са већим успѣхом. Особито ваља вам пазити, да су вам леђа сигурна на ріеки Олти, а особито мѣстанце Слатина.“

Кад е тай предпис писао, добіе Багратион од Родофиникина писмо, у ком му явля, да е он отишао из Біограда. Родофиник дође преко Темішвара и Сибиня у Букурешт, од куд се крене 27. Августа, а 28. стигне у Слободѣшће. Шњим су дошли осим Петра Добрнѣца и члан народног савѣта Јово Протић, секретар Живковић и још друга три Србина, кои зажеље на сваки начин виђети врховног заповѣдника войске. Багратион их одма позове у главни стан.

6. Септембра пише княз Багратион цару: „Нећу да пропустим ни едан начин а да га добро не проучим, кои би само біо у станю пробудити у Србском народу пређашњи снажни дух и неу-

страшимост, па да се њихова дѣла поврате у пређашњи положај, премда имам врло малу надежду зато.“

7. Септемвра дођу србски ускоци у главни стан, кое прими княз Багратион. Княз Багратион, почем се њњима разговоріо, нареди Родофиникину, да дође у малу Влашку и да се налази непрестано са ђенералом Исаевим, па да се пронађе начин, како да се избаве Срби од чемерног станиа, у кое су запали. Шилюћи княз Багратион Родофиникина Исаеву, имао е у виду и то, што е Исаев стекао гласа и любви код србеког народа и њговіе предводителя. Врховни заповѣдник молио е обоицу, да се постараю преко оіе Срба, кои су дошли са Родофиникином, а исто тако и преко другіе приврженика, као: Митрополита Леонтія, архимандрита Филиповића, заповѣдника Миленка Стойковића и іош некіе другіе, да прикупе разбѣжавше се Србе па да се одупру обштем непријателю Турчину, пак како они немогу никоим начином развити свой рад у самој Срби, то на први случай, да се придруже ђенералу Исаеву.“ Княз Багратион даде Родофиникину новаца, да разда оіема Србима, кои немаю ништа и да пронађе начин, како да им се дода оружія и осталіе военіе потреба.

„У осталом — пише он — има у малој Влашкѡй неколико оружія за оружанѣ Срба, двіе лу-

барде са подпуним набоима и потребама, а осим тога и неколико праха и олова. Како они узнапреду у том предузећу, онако ћу ја умножавати оружје и друге потребе.“

Чинећи княз Багратион овакве наредбе, помишљао је и на то, да могу бити сва његова напрезана узалудна. Турци освоивши Брзу Паланку, почну се осилавати на десној обали Дунава и нападати на Малу Влашку. Таквим начином били су они заузели мало мѣстанце Чернец, из коег су они били на брзо истинути. Њихов покушај на остров Оломар, коег су били утврдили Руси, побуди княза Багратиона, те подкриепи одѣленѣ войске генерала Исаева су два полка, које је он попунио са ониема, кои су боловали у Букурешкој болници, а послѣ оздравили. Турско напредовање у Србији, наћера врховног заповѣдника, да обрати своју пажњу на Малу Влашку, па и да очекује, да ће и тамо нападати турска војска. Турци овладавши већим дијелом Србије, у којој је те године родила била рана обилато, па је то била згода за Турке, те су тамо нашли доста како ране, тако и марве, па су се по томе и могли били утврдити у Србији, а затим нападати на Малу Влашку. Све те причине наћерале су княза Багратиона, да особито пази на Влашку, а исто да пази, како да поможе Србима.

Србски пуномоћници: Велисав Милићевић и

Михаил Груевић, кои су били у главном руском стану предаду 9. Септемвра писмо князу Багратиону, у kojem по заповѣди Карађорђевој и народног савѣта окривљивали су Родофиникина у томе, да е он своим примѣром, „побудио биоградске жителѣ на бѣгство на ђесареку страну, неживши ништа о том наприед нашему врховноме предводителю,“ па да е он, „да умножи страх и опасност у народу од непријатеља, ноћу 15. Августа тайно отишао из Биограда у ђесарию и повео са собом неколико србске гавара, а осим тога не имао ни сажалѣња за ранѣнике, већ е повео са собом и лѣкара, коег е био послао народу ђенерал Прозоровски, са намѣром, да учини још веће неволѣ народу србскоме.“

„Каляня, са којима се старао Родофиникин свагда па и сад да оцрни родољубност, славу и поштенѣ нашег врховног вожда, не служе му на чест, тиѣм више, што е у одговору на писмо, кое му е писао врховни вожд 16. Августа, изобличіо га е пред ціѣлиѣм свіѣтом, злобно и без сваке штеднѣ вриѣћао е он народ србски и нѣговог вожда своим уѣдајућим ѣзиком. О томе се може увѣрити Ваше Сіятелство, да е све истина само ако заповѣдите, да вам покаже оно писмо.“

Поради србске чиновника, кои су пошли били заедно са Родофиникином из Биограда, молили су србски пуномоћници, да их сматра бѣгун-

цима и издаицама своєга отечества, „кои су издали свое, немогу ни другоме служити.“ Они су молили под именов народа, да им се педае никакво повѣренѣ — у случаю „ако би они у шолко били продрзљиви, да штогођ моле у име народа.

На то писмо одговори княз Багратион 13. Окт. 1809. год. србским пуномоћницима овако:

„Јако ме удивило ваше писмо од 9. т. м. кое сте написали у Букурешту. Ја незнам, на чему се оснива ваше незадовољство против дѣйствителног штатског савѣтника Родофиникина и какви су ваши докази, да га онако ружите. Мени е само из течая ствари познато, да су пуномоћници народа Србског, кои су 1807. год. били код пок. врховног заповѣдника г. ђенерала од коняника Михелсона, управо молили, да им се даде Константин Константиновић да пође у Србию у дужности царског агента, да руководи савѣтом и да учи народ како да се побольша унутрашнѣ устројство. Па да се задовољи той желји народа, казато е речениема пуномоћницима, да у знак особите царске милости народу србском, шилѣ се тамо г. Родофиникин са подпуном царском довѣреношћу. У свиема писмима, коя е он од тог доба писао пок. врховном заповѣднику князу Прозоровском, види се, да е он само настојао и старао се, да задовољи потребама народа србског. За

доказ томе може служити то, што су Срби на основу његовог представлења примали многе помоћи у новцу, оружју и у различним воєнима потребама. Истина е, да е он са временом јављао и незгодне поступке некије главара ербске, кои су имали пред очима само свое личне користи, па и то е чинио као мимогредно, да се уклони несрећа, а да се учини добро отечеству. То е признао и сам вожд ербски не само пред Константином Константиновићем, већ и пред надворним савѣтником Недобом. Изобличаванѣ то, огледа се у својема упропастљивијема и несрећнијема догађајима, у кое е данас запала Србија. При свему томе, оно, што е писао Родофиникин о личнијема поступцима некије главара не нигда изазивало огорченѣ народа, напротив, не само до његовог одлазка из Биограда да е он радио у корист народа ербског, већ ради и сад, зашто се он жртвовао и трудом и здрављем више од три године дана. У осталом пак, ако има ербски народ истините причине жалити се на Родофиникина, то нек ми напише врховци вожд и сви благоразумни чланови савѣта народа ербског и нек ми покажу њихове јасне доказе, па онда могу и приступити да разабiram.

„Бѣгство Срба у већем броју, у Ѣсарску земљу, почело се пріе одлазка Константина Константиновића из Биограда, о чем е писао поречки заповѣдник Миленко Стойковић Ѣенералу Исаеву;

дакле, Родофиникин ніе могао служити примѣром, као што ви пишете, бѣгству народа; он е тек онда оставіо Біоград, кад е већ непријатељ біо на осам сати близу вароши и кад се већ ніе било ништа учинило за обрану исте вароши. Причине нѣговог одлазка, мени су познате, а исто тако и преписка нѣгова са врховним вождом, кою имам у подлинику у рукама. Кад се већ он кренуо, то ніе могао никако оставити лѣкара у Біограду, да овај неби запао у непријатељске руке.

„Заповѣдник Петар Добрняц, савѣтник Јово Протић и секретар Живковић, били су код мене; шњима сам се лично разговоріо и нашао сам их са свіем одушевљене за свое отечество и нѣхова е најживља желя и старанѣ, да своју браћу извуку из данашнѣг чемерног и опасног положая.

„Не губећи ни часа, я се старам, да се народ србски поврати у свое пређашнѣ станѣ, те сам и дао реченіема србскіема чиновницима нужно упутство, а у исто вріеме послао сам и Родофиникина са свіем нѣговіем посланством у Малу Влашку, да заедно са ђенералом Исаевим предузме живе мере, те да ступе у свезу и одношай са врховним србским вождом и осталиема србскіема главарима, да се скупля народ србски, па да изтисне непријатеља из Србіе....

„И тако, ако вам е мило отечество ваше, а ви се удружите шњима, оканте се свію личности,

напрежете сву вашу снагу на заедничку радњу, да постигнете ону цѣл, са којом е тјесно скопчана ваша собствена срећа.

„Желећи, да би сте ви за свое собствено добро слѣдовали моему савѣту и т. д.“

Он саобшти Родофиникину како копију писма, кое су му предали пуномоћници народа србског, тако и свой одговор, княз Багратион дода, да е он увѣрен, да су сва незадовольства представителя народа србског основана на личностима између различне „србске чиновника“ и са том жалбом они оће да одбију од себе онај покушай, кои е една партия намислила била извршити на животу ціелог руског посланства у Биограду. Али е он опет молио Родофиникина, да, ако би дошли к њему пуномоћници, да их прими ліпо и да се чини невѣшт, да су му познате њихове жалбе. Родофиникин, као што ћемо видети, ніе испунио молбу княза Багратиона.

„У обште — писаше княз Багратион — ви морате шњима поступати као са дѣцом; а то захтѣваю данашнѣ околности, да их одвратимо од оне поступака, кои се могу преокренути у штету.“

Међу тим е већ біо написао писмо ђенерал Исаев заповѣднику пожаревачке нахіе, Миленку Стойковићу, у коем му явля, да ће скоро доћи руска войска у помоћ Србима. То ободри яко Србе, кои су већ били изгубили велики остров на

Дунаву. Турци су се почели били ширити по десној обали ријеке Мораве; али нису могли прићи на другу страну, јер су Срби јуначки бранили прелазак. Срби су се надали да се за мало времена одрже у таквом положају, јер им е нестало било ране и цебане, па зато пошљу србског митрополита Леонтија са молбом, да им се да повчана помоћ. Леонтије дође у Краљво, а у Букурешту саставе се са Родофиникином, те отуд пођу заједно у Краљво. Они стигну тамо 14. Септембра. Сутрадан спреми Исаев лађе и скеле за прелазак преко Дунава.

Пространа граница, коју е морао чувати Ђенера Исаев са своим одвљенјем войске, задавала му е доста сметњѣ, да се утврди на десној обали Дунава, па е мислио, да ће на први мах бити доста, да кад буду лађе готове, то да приђе на ону страну, да истисне Турке из Брзе Паланке, у којој е било 2—3000 Турака, па да тамо направи или поправи шанец и то у таквом случају, ако би био порушен, те остави у оном шанцу 1000 Срба су двје лубарде од Миленкове войске. Иза тог мислио е Исаев, да се опет врати у Малу Влашку, па да разреди своју войску тако, како би у случају, ако би Србима била велика невоља, притекао у помоћ. Тако е мислио Исаев да обнови саобраштај Руса са Србима, па ако га послужи срећа да прикупи разбјгше се ратнике, онда да их

пошлѣ преко гора у Пожаревачку нахию, те да са леђа узнемирую непријатеља, кои се био разредіо по Морави, тиѣм би прекоморавски Срби добили више срца за своју обрану.

Међутим добіе Родофиникин од Миленка Стојковића, бранившег Пореч, одговор на свое писмо. Миленко явля, да е сва Пожаревачка нахија разорена: „едан діо люди прешао е у Бесарию, а други се предао Турцима. Мене су сви оставили самог у Поречу, те сам био принуђен за скупу плату скупити 200 добровољаца за обрану, неби ли се могао како одржати до пролѣћа, — само да ми е имати леба и џебане. У овоме трпимо највећу оскудицу и највише поради тога доћи ћу до очаянја, ако вашим настоянѣм на брзо недобіем у том помоћи.

„Ако ли би Петар Добрњац пошао са већим броем люди, то нека понесе сваки чоек у торби неколико праха, тек да се колико толико олакша.“
(18. Септемвра)

Карађорђе и већи діо главара, заузели су били мѣста низ Мораву, да не даду превозити се Турцима. Турска войска под управом Гушанца Алие, стояла е код Ђуприје, Пожаревца и Петке близу Дунава, иза Петке стояо е нишки Хуршид наша са својом войском. По свиѣма гласовима, турске войске ніе било више до 15000 люди и то све войске од Делиграда па до Дунава и по Морави.

„Истина, — пише Миленко Стойковић — да се наша војска упињѣ и снажно се држи, али при свему томе, ако не би помоћи са више страна, све ће бити узалуд. Срећа и избављѣнѣ Србије зависи од Русије. Ако су се неки наши главари показали неблагодарним и увриједили вас, али ће вас наши потомци благосивљати послѣ ваше смрти над измрвљѣним прахом вашег гроба и на олтару безсмртности благодарећи вам за ваше учинѣно добро.“

Карађорђе као и прије свалѣвао сву кривицу на Родофиникина и на пок. княза Прозоровског. Он је приписивао невољно станѣ Србије приевари Руса, кои су се обећали помоћи, а нијесу крећали војску да избаве Србију од Турака, кои су упали у нѣне краеве.

„4-ог Септемвра — пише Карађорђе ђенералу Исаеву — имао сам срећу примити ваше писмо, кое сте писали господару Миленку Стойковићу. Ми смо ваше писмо разумѣли, коим нас тѣшите, да ће мо на брзо добити од вас помоћ. Говорите и господару Миленку, да се и он држи у Поречу. Он ће се држати у Поречу и неће га оставити до послѣднѣ капи крви; али је он остао са врло малим броем војске, Турци су спремни да ударе на нѣга са свију страна и сам Бог зна какав ће бити крај.“

„Милостиви господине! мени је јако жао, што

ете на мене заборавили, те ми ништа не пишете. Я сваки дан очекивам од вас помоћи, али е невидим. Обзирући се на страшни данашњи положај, незнам, шта да вам пишем. Ово писмо пишем вам са сузама, невидећи од вас, нити од кога другог помоћи до единог Бога. Знајући и видећи пропаст и велику невољу Србіе, која се већ скоро у ништа претворила и како се несрећне сироте муче, бѣжећи са нејком дѣцом у Бесарию, од које су се многи потопили у води од турскога страха, да Бог да, да све сузе несреће и муке сиротинѣ вие о души на ономе свіету томе, кои нас е довео до тог: нека убию сузе сиротинске онога, кои нас е издао! Нека га Бог убіе! Сад вам јављам наше ужасно станѣ, како е народ пропао: неки су одведени у робство, неки побѣгли у Бесарию, а иманѣ е све пропало. Многе су нахіе пропале, као: Крушевачка, Лѣшковачка, Параћинска, Ражевачка, Алексиначка, Баньска, Црноријечка, Ресавска и Пожаревачка. Све ове нахіе до Мораве пропале су: едни су прешли у Бесарию, друге су одвели Турци у робство, а трећи се и сад налазе у збѣговима. Ніесу много поплячкали Турци, већ се налази у збѣговима по горама. Доста ме стало труда и муке трчећи по войсци од логора до логора, *куражећи* войску и народ; уморіо сам себе и конѣ и благодарећи Бога, опет сам усемиріо народ; разредіо сам войску по Морави. Турска си-

ла налази се близу Мораве, а ми смо на другој страни и бой бива сваки дан. Остали наши запо- вѣдници по границама држе се добро; само нам е пресѣчен пут са господаром Миленком, па е за- то и тешко слати писма. Са свиѣм тиѣм ми ћемо се држати до послѣднѣ капи крви и нећемо уступи- ти. — Милостивый господине! — (ово мећемо као што е у подлинику, да се од прилике види како су онда писали или преводили. Превод.) помозите намъ днесъ въ нуждѣ нашей имене Божьяго ра- ди: удержите сей многочисленный народ, смилуй- те се надъ нами и что бы войско въ помощь да- ли на время для народа, да бы окуражить оный, ибо никакъ ободрить его нельзя. Турки весьма боятся русскихъ: въ арміи ихъ говорится, коль скоро придутъ рускія войска, тотчасъ Турки по- бѣгнут и не будутъ долго держатся, ниже на насъ часто нападатъ. Имене Божьяго ради пособите намъ днесъ въ такой нуждѣ нашей. Вы назвали себя нашими покровителями, и теперь, ежели насъ совсѣмъ оставите и допустите, до погибели, всѣ прочіе царства свѣта будутъ издѣватся надъ ва- шимъ покровительствомъ. Нашъ покровитель не вѣдаеть о такомъ нашемъ мученіи. Проклята ду- ша да будетъ того, кто воспретилъ намъ пройти, (ту он мисли князя Прозоровског, кои ніе пуштио пуномоћнике да иду у Петроград, кое е біо по- слао савѣт и Караѣорђе 1808 год.) показатъ нуж-

ды наши нашему покровителю, а все сіе сдѣлали намъ генералъ Родофиникинъ и фельдмаршалъ Прозоровскій. Суди его Богъ на томъ свѣтѣ за то, что насъ обманулъ и ввергъ въ погибель. Мы безъ труда могли быть въ мирѣ съ Турками: они два раза тайнымъ образомъ увѣряли насъ что все прошедшее будетъ намъ прощено, лишь бы только отъ русскихъ отдѣлились. Мы не хотѣли отъ стараго перваго завѣщанія отступить, держались и поступали по повелѣнію фельдмаршала и г. Родофиникина. Заплели насъ съ Турками, обѣщали намъ помощь, а днесъ оставляютъ насъ и выдаютъ; днесъ мы въ крайнѣй нуждѣ живемъ, что бы намъ помощь пришла, или да не надѣмся болѣ, что бы намъ знать, куда дѣваться. Вы можете ту милость намъ сдѣлать, сказать намъ: будетъ ли намъ помощь или нѣтъ и знаетъ ли нашъ покровитель, что мы такъ страдаемъ или нѣтъ.“ (4. Септемвра у Тополи)

Мѣсто генерала Исаева, одговори на ово писмо Родофиникин.

„Г. генерал Исаева — пише он — саобштио ми е писмо, кое сте му ви писали из Тополе 4. Септемвра. Из истог видіо сам я са великом тугом, да још траю опасности у Србији, исто тако видіо сам и проклињаня, која ви бацате на пок. фелтмаршала и на мене. Оно неопорчава мене ни најманъ, ер сам увѣрен у правицу Божию и имам

тврду вѣру, да ће гиѣв свевишнѣга постићи оне, кои су били правим кривцима несрећи народа србског. Я могу слободно са убѣђенѣм рећи, да би сва дѣла србска ишла добро, кад би се и најманѣ освртало на оне науке, кое вам е непрестано давао пок. фелтмаршал, а исто тако да се освртало на моя непрекидна настојаваня.

„Я знам и посвѣдочићу пред ціеліем свіетом, да сте ви одиста желили, да се ослободи народ србски; али по несрећи, ви сте се предали у руке таковіема людма, кои немаю ни најманѣг понятія ни о каквим пословима, нити о земальској управы; они су се старали само зато, да се обогате, па су употреблявали свакојка средства, коя су им на то послужити могла. Будите увѣрени, да я ніссам нигда и ништа скривао од пок. фелтмаршала, нити о положаю вашіе ствари, нити оно, што сте мени говорили у различна времена, и я несумням ни мало, да то све ніе било явлѣно Нѣговом Величеству. Єр у слѣдству тіе предлога, біо вам е послат штабални офицер од артилѣріе, инжинерни штабни офицер; послато вам е различніе ратніе справа у изобилу, најпослѣ послато вам е и новаца. Инжинерни штабални офицер, научіо е, како да се поправи тврђава Біоград и многи различни шанчеви. Годину и по дана продужавало се примиріе, па што се учинило? ништа. Пред моим одлазком из Біограда, прегледао сам

тврђаву Біоград, па у нъой ніесам нащао више до три лубарде из коіе би се могло опалити неколико пута. Неможе се рећи, да их ніесте имали чим поправити, ер покорни и ядни народ, ни одшта се ніе одказивао, па ни од саме работе, на кою су га употребљавали неки біоградски главари. Ви се жалите, да я и пок. фелтмаршал ніесмо допуштали вашим пуномоћницима ићи високом двору, па да е од тога остало скривено ваше станѣ од Нѣговог царског Величества. Я вас увѣравам, да е све оно, што сте ви писали или што сте представляли преко вашіе пуномоћника било достављѣно и да ніе било ништа скривено. Али айде да видимо шта сте представляли? Представляли сте Србію снажніом, но што е, обећавали сте снажну помоћ Русіи, само да вам се даде извѣстна сума новаца и оружја; изјавили сте желю, да ће те наставити рат са Турцима и онда, кад би ми и мир заключили.

„Покойни фелтмаршал ніе са свіем ни вѣровао тіем мечтаваюћіем представляњама вашіе пуномоћника, али опет несумняюћи се, да народ, кои представля себе тако снажніом, кои указуе, да има тайне договоре са другіема народима, кои су му готови помоћи; народ, кои оће сам да ратуе са Турцима и онда, кад би ми заключили мир, — да тай народ не би имао снаге, да се брани, а особито онда, кад би ми продужили рат,

и то у свако вриеме, кад би се гођ гомила турске силе обрнула на нас, као што се ово одиста и догодило. На основу овакіе вашіе предполаганя, коя су управо извађена из вашіе рођеніе указиваня — покойни ђенерал фелтмаршал, саставіо е біо план ратованя, кои се доцніе ніе могао преокренути, што се не би окрњи́ле руске користи. Неосврђајући се на све то, и при свему томе, што е непријатељ у великом брою напао на вас, Србія се још могла држати на своіема границама, само кад би били употребљѣни на некіема мѣстима за заповѣднике войске искусніи главари, кои би имали и повѣреня и любви у народу. Што се пак тога тиче, као да смо вам ми сметали, да се помирите са Турцима, то ставите руку на срце и признайте по души, е ли било игда у вашој памети, да се шњима помирите. У садашњи рат шњима, ми вас ніесмо заплели и ово е управо одговарало вашој желји; ер за сво вриеме примирія, у кое сте ви укључени, на основу ваше молбе из особитог милосрђа к вам милостивог покровителя Србіе, многи главари са огорченѣм ніесу преставали правити примѣдбе и жалили се на мене, да ми са нашіем примиріем сметамо вама, да чините велика освајаня. Али, да оставимо све то; што е било, то се више повратити неда, већ да пріеђемо на данашню ствар. Врховни заповѣдник войске княз Багратион сходно постоянной вољи Нѣговог Величества, наکانіо е, дати вам ячу по-

моћ. Па зато е већ и добио Ђенерал Исаев предписе, те сам збога тога послат и ја овамо. Не мислите, да би ме личне праведне причине, које ја имам могле игда нагнати, да заборавим своју дужност ни на едан минут. Сва моя старанја и напрезанја и даню и ноћу, употребиху, у колико од мене зависи, за вашу срећу, ер ово е превисока воља моег господара, а та воља, свети е закон за сваког Руса, па зато и ви са ваше стране не губите нимало надежду, већ ободравајте народ и браните јуначки ваш положај на Морави. Одовуд се шилъ Миленку све, што му е од потребе, а надам се и сам на брзо доћи у Пореч са радостним начином за мене и за вас и за сав народ србски.“ У Краљву 23. Септембра.

Оставши у малој Влашкој Србски пуномоћник Михаил Груевић, приватним писмом, молио е княза Багратиона за новчану помоћ. Княз Багратион заповѣди Родофиникину, да даде Србима 1000 дуката; то е било од велике потребе и зато, што су се Ђесаровци користовали неспоразумљивим Руса и Срба, те својема новјема мутњама, старали су се, да привуку Србе на своју страну. Помоћ та, била е и зато јако пужна, ер су се Срби били одважили дѣйствовати сложно; али зато, што немаду средства, нису могли ништа одсудног предузети.

Турци, кои су стояли у Петки и Пожаревцу, сви се крену у Ђуприју, ђе су мислили направи-

ти мост на Морави, па да пріеђу преко те ріеке и да заузму онај пут, који иде у Біоград. Срби су се били утврдили на другој страни ріеке и ніесу давали Турцима да изврше свое намъре; Турци од иста направе мост на Морави, али ніесу могли пріећи на другу страну. Од Босне, све е било мирно. Турци су били заузели Соко, али и Срби га обколили и надали су се, да ће се скоро предати посада и они Турци, који су се били скрили у Соколу. У то исто вриеме пріеђе опет преко Дунава Петар Добрњац, који е біо отишао заедно са Родофиникином из Біограда. Он скупи неколико ратника, а узме праха и олова, што е біо обећао доніети у Пореч, нѣму изиђе на сусрет на обалу Дунава стотину ратника, кое му е біо послао Миленко Стојковић у помоћ. То сѣдинѣно одѣленѣ крене се преко гора и дође на одређено мѣсто, неимавши никаквіе неприлика на путу од стране непријатеља.

Од оне Срба, који су били пребѣгли у Бесарию, многи почну се враћати са својема породицама, и тако до свршетка Септемвра, већ е било дошло у Кралѣво до 1000 душа заедно са иманѣм и марвом. Родофиникин молио е тамошнѣг бана, да их смѣсти по селима близу Кралѣва, до тог времена, док би се србске ствари обрнуле на бољѣ. Мѣстни трговац Аци Јануси преда Родофини-

кину 8000 ока кукурузна брашна и 1000 ока соли, да се раздіели пострадавшим преселѣнцима.

Побѣде княза Багратіона над Турцима и нѣгово кретанѣ, наѣра Турке, да прикупляю свою снагу и да пазе на кретанѣ руске войске. У почетку Октомвра почну Турци оставляти све градове и утврѣна мѣста у Србіи.

„Видински наша — тако писаше Миленко Стойковић Родофиникину — као што многи увѣраваю, врло е слаб са войском; а у Кладову и Паланци нема ни половина Турака, што их е било пріе 15 дана. Благодарєћи Бога, у овај пар Србія е избавлѣна од Турака, али се іош ніе надати на постоянну войничку среѣу, док гоѣ неприєѣе руска войска и не утврди основ нѣне среѣе за будућност. Непостоянство господара Караѣорѣа, познато е вашем превосходителству, како у маліема, тако и у великіема данашніема стварима и да нѣим управляю злобни люди и чине све за несреѣу Србіе. И зато е нужно, да доѣе руска войска овамо, да народ позна и да се увѣри како о садашнѣм, тако и о будуѣм добру Русіе, ер е народ почео говорити, да се неѣе више бити са Турцима, *ако Руси недоѣу у нашу земљу и не почну с нама управляши*, те да се прекрате подузеѣа злобніе и жеднеѣіе за свою корист люди и да се избави од заблуде.

У Поречу 3. Октомвра.“

7. Окт. 1809. год. дође црногорски архимандрит Филиповић князу Багратиону; овај архимандрит познат є по заслугама, кое є учиніо у последнѣму рату са Французима, зашто є и добио од цара Александра орден св. Владимира 3-ѣг степенa. Он яви князу Багратиону, да є послат пуномоћником високоме двору и преда врховноме заповѣднику молбу, коя му є била дата од врховнога вожда и народнога савѣта за цара. Разбираюћи княз Багратион потанко станѣ Србіе, у коем се она тад налазаше, рече Филиповићу, да би по познатој нѣговој любви србскоме народу, нѣгово бавленѣ у Србіи било куд камо користнїе, него што ће путовати у Петроград, ер то путованѣ одвоило би га на дуже времена од Србіе. Архимандрит Филиповић усвои мисли княза Багратиона и склони се остати у главном военом стану, а молбу пошлѣ по рускоме курѣру у Петроград. Он є први донїо врховноме заповѣднику највѣрнїе гласове, да Турци измичу из Србіе. На основу тїе гласова, княз Багратион, даде одма (7. Окт.) налог Милорадовићу, да пође у Малу Влашку, па да добро развиди тамошнѣ станѣ и да се постара добро сазнати станѣ и снагу непријателя, те да заедно са ѣенералом Исаевим одреде на лицу мѣста она средства и начине, помоћу коїе, могла би се дати Србима живля помоћ. Последнѣ извѣстїе Родофиникиново о Србіи

іош више утѣши княза Багратіона. Он вели: Србія є са своіем чиста од Турака и Србска войска заузела є сва она мѣста, коя су у вріеме примирія и до почетка имали Срби у своіема рукама, па неизузимаюћи ни сам Делиград, осим єдне Брзе Паланке и Кладова.

Княз Багратіон ріеши се дати Србима помоћ, па обзирући се на околности, од коіе є зависило извршаванѣ тіе намѣра, мисліо є, да заєдно са прелазком войске у Србію, пошлѣ тамо и архимандрита Филиповића. „Тако ће он стићи — писаше княз Багратіон грофу Румянцеву (23. Окт.) — међу Србе онда, кад се молба и жеља народа испуни, што може помоћи, да се узостави повѣренѣ и приврженост народа к нама. А почем се међу србскіема главарима, налази неколико люди, кои су највећом причином унутрашніе раздора и неслуга, а и неповѣреня к нама, то би Филиповић са своіем чином и повѣренѣм, кое є стекао у народу могао највећма садѣйствовати, да се ти люди уклоне и тіем прекрате на будућа времена сва зла и упропашћуюће послѣдице, кое произтѣчу од сплетака и грамзеня тіе люди. Ти су люди: Младен, Милое и Юговић, кои су познати Вашему Сіятелю. из преписке пок. врховног заповѣдника.“

Архимандрит Филиповић остане дуго времена у главномє стану и то по многіема причинама, као што ћемо далѣ виђети, ер се ніе могло

остварити опреманѣ войске у Србію, као што е предполагао княз Багратион. Теке Декемвра мѣсеца біо е Филиповић послат у Кралѣво войсци ђенерала Исаева, са којом е он имао приећи у Србію, па е мислио врховни заповѣдник, да ће нѣгово бавленѣ бити користо, „а особито онда, кад би се међу србскіема главарима появили нове сплетке, кое су противне нашіема користима;“ и по томе се ніе могло очекивати, да ће остати дуже времена на челу управа она партая, коя е одржала надмоћіе у Србіи, што се неби подвргла новоме потресу сплетака оніе зліе людих, кои тражаху, да се дочепаю власти у земљи. Княз Багратион, предаваюћи Филиповића разположеню ђенерала Исаева, да га употреби онамо ђе он нађе да е нѣгово присуство користніе, заповѣди, да се дае Филиповићу почем приеђе руска войска у Србію на рану по 20—25 дуката мѣсечно.

Младен и Милое имали су у рукама Карађорѣ, па су и имали сву власт управе и са свіема дѣлима народа србског. Исти тай Архимандрит Филиповић яви найпріе Родофиникину, а затіем князу Багратиону, да е 16. Августа у зору, дошао у Біоград земунски заповѣдник и да е Карађорѣ, почем се повратио из квартаира Родофиникинова, тога истога дана из ютра затекао тога заповѣдника у своіой кући. Та посѣта освѣдоचा ясно, да е Карађорѣ позвао заповѣдника зе-

мунског пріе, но што е дознао за одлазак Родофиникинов из Біограда. Врховни вожд навикнут, да све види у преувеличавајућему виду, ніе му било тешко схватити опасност, у кою е била запала Србія навалом туреком, те е представљао себи ту опасност куд камо већом, но што е она у самой ствари била. Невидећи ясне помоћи од Русіе, он из огорченя біо е готов загазити у свачіе наручіе, кое би могло у нѣговіема очима и у првом тренутку бити користніем. Ближег Бесаріе ніе било никога, и коме да се обрати и ко е біо болји од нѣ, и тако по наговорима Младена ніе могло бити другог за Србію. Неразговоривши се са Родофиникином, Карађорђе пошлѣ своег секретара Стеву Ђетића по земунског заповѣдника. Степа дође 15. Августа у Земун и отиде заповѣднику.

Све ово одкрива — пише Родофиникин — да е Карађорђе наговором Младена и нѣгове дружине (ер он сам по своему характеру нигда и ништа ніе могао ріешити) за времена тешког положая Срба и брзіе побѣда, кое одржаваху Турци над Србима, намисліо е біо учинити што му драго било против руског посланства, само да покаже бѣсаровцима свою приврженост па да моли за нѣихово покровителство, што е држао сигурніем, осврћаюћи се на пређашня дѣйствія Бесарског министерства. Ово се види и из писма, кое е писао Карађорђе заповѣднику Добрнѣцу, у коем изрично

вели, да ако их и остави Русія, то да ће се наћи, ко ће их покровителствовати. (11. Окт.)

Били ма колико му расположени неки србски главари ћесаровцима, при критичніема околностима, у којима се Срби налазаху, а познавајући Србски народ, може се имати то увѣренѣ, да Срби, док би се одступанѣм Турака стишао страх, не би пристали бити ћесарскиема поданицима, нити би тражили нѣихово покровителство. Пріе би се могло мислити, да би им успѣх оружја дао ту мисао, да су они у станю сами борити се против Турака, па тад би сваки Србин мислио за своју слободу, а не за поданство, и то за такву слободу, која ніе ограничена никаквіем покровителством. Народ ако е пристао на покровителство, то е он такво тражіо само код Руса; али застрашен строгостима Карађорђа, ѣутао е и ніе се изговарао против непрестаніе прелазака своєга вожда то на єдну то на драгу страну, то к єдној то к другој држави.

„Али страва, која се код нѣих (Срба) угніездила свирѣношћу Карађорђа, неможе се другчіе уништити, већ єдиніем долазком руске войске у србску земљу, тад пак, прилика е, да ће сваки отворити уста и говорити слободно оно, што мисли; сад пак мора говорити оно, што оће и што е по вољи Младену и нѣговой дружини, ер ови, кад немогу кога јавно убити, притуцаю га разбой-

нички, као што су тако већ са многиема учинили. Єдини заповѣдник Миленко по своему положаю на маломе острову Поречу, био є у станю пріє сваког откривати зле умишляе, а не боећи их се.“

Ніє био сам Миленко, кои се подигао против Младена и Милоя, и ніє он само єдини, кои є био противан уредбама и унутрашньої управи Србіє. Многи главари, као: Яков Ненадовић, Милан Обреновић, войвода Велько и други били су єдне мисли са Миленком; а што су се они узтезали од међусобніє свађа, то се само може благодарити Родофиникиновом настояваню. Послѣ нѣговог одлазка из Біограда остало им є широко полѣ, да раде по своіой вољи. Турци оставе Србію. Србія є била избавлѣна од неприятельске навале, па є тад већ сваки главар мисліо о постизаваню свое посебне цѣли; а било их врло мало, кои су се старали о срећи народа. Караѳорѣ се договарао са Ђесаровцима, говорио є явно пред народом, да є Русія продала Србію Турцима и по томе, да се он ненада руской помоћи, па зато Срби треба да траже другу помоћ. Он є слао своего секретара Стеву Єѣтића на Ђесарску страну у град Варадин тамошнѣму ѳенералу да уговара, како да се спои Србія са Ђесарском државом. Послѣ тога састанка, дођу у Србію два ѳесарска офицера, под предлогом да купую добре мисирске хатове за Ђесарску ергелу, а путовали су по свој околини

Смедерева, тражећи Карађорђа. Кад га пак ніесу могли наћи, напишѹ му писмо, у коем га моле, да што пріе дође к њима на састанак. Карађорђе одговори им, да га причекаю до 15 дана, док он сакупи све главаре и народни савѣт, са коіе-ма кад се разговори, да ће им дати коначни одговор. Бесарски офицери нападајући се повољном одговору, отиду из Србіе.

Младен е разпалѣвао мржню Карађорђа против некіе главара, а особито противу оніе кои су имали у народу више повѣреня. По његовome наговору напише врховни вожд србски писма (7. Септ.) новонаименованим заповѣдницима: Јови Стефановићу, Михаилу Становићу, Или Бариктаровићу и Петру Цоди, у коіема изявлюе свою желю, да убію Миленка и да узму заповѣдништво над његовом войском. Миленку то яве на вріеме и он се спреми, па му пође за руком те уништи Младенове намѣре. Затіем се Младен привати другіе средства: он почне наговарати Карађорђа, да сазове на віећу све главаре, на коіой да се договоре о будућем станю Србіе и за одговор ѣсаріи.

Та віећа одређена е била у Асан-пашиной Паланци и Карађорђе разашлѣ позиве главарима. Међу тіема главарима позван е біо и Миленко Стойковић, али он не пође на ту віећу, већ одговори Карађорђу из Пореча, 5. Окт. овако:

„Данас сам приміо ваше писмо од 29. Сеп-

темвра у kojem ми пишете, да ће бити народни збор у Асан-нашиной Паланци, на кои и мене позивате, да стигнем 2. Окт. тамо. Све да би ми и допуштале околности, то я у тай дан неби могао тамо стићи по томе, што ми е ваше писмо доцкан дошло до руке.

„Я мислим, да смо се послѣ толкѣ неволя, кое смо ми претрпѣли, научили да познаемо: ко е какав, ко е склонѣн на корист, ко ли на штету нашега отечества; па по заслуги добра и зла да се награђуе или да се осуђуе. Сад пак са душевном тугом видим, да нас прошле патнѣ несу ничему научиле, — па што е још горе, неће нас ни научити, — осим — сачувай Боже, едина пропаст. Ви сте прѣ тога на неколико дана писали овдашњима новѣма заповѣдницима, да ме ође у Поречу убию. Благодарим Бугу створителю, кои ме е од тога избавио. А што би ме постигло тадај, кад би дошао међу те, кои и вама о глави раде, не боећи се ни Бога ни люди? Зар би они поштедили мене? Господару! Тако се ненаграђую вѣрни синови отечества, већ се награђуе: зло злѣм, а добро добрѣм. Док ви будете слушали те, кое сте слушали досад и шњима се савѣтовали и док их неизтриѣбите, дотлеп я нећу пристати са вама ниукакву вѣћу, нити ћу к вама доћи. Праведно дѣло написано е на срцу сваког доброг отечестволюбца; и томе се нетреба оправдати.“

На том збору у Асан-пашиној Паланци, жељило е присуствовати много народа. Међу Србима био се разнио глас, да ће и народ и они, кои на збор дођу, тражити рачуне од Младена и Милоя за потрошене новце, кои су им дати за народске потребе. На том збору мислили су Срби објавити својема главарима, да они више немисле воевати против непријатеља, док невиде у својој средини руске началнике, кои би шњима управљали и док невиде руску войску у Србији. Младен и Милое оптају намъру народа, па и недођу на тај збор: Младен остане у Биограду, а Милое умакне некуд, да нико не знавао куда. И одиета на збору звао их е народ на одговор, а кад их ту не нађе, пођу у Биоград „*да им суде.*“ Иза тога, обштом слогом уклоне Младена и Милоя *на свагда и од сваког посла.* Збор избере нове пуномоћнике од имена свега народа. Избор пане на Милана Обреновића заповѣдника Рудничке нахије, архимандрита Мелентију, кои е исто био заповѣдником и на Петра Добрњица. И тако може се рећи, да су та три лица први пут изабрана била пуномоћницима од свега народа, а не по наговору или притезању едног или другог главара. Збор снабдѣвши ове пуномоћнике писмима, пошлѣ их князу Багратиону. Молба новіе пуномоћника састојала се у овоме: 1.) воена помоћ, 2.) да се узме Србија под покровителство Русије, 3.) да се повра-

ти Родофиникин у Србію и најпослѣ 4.) да се назначи комисија која ће прегледати станѣ ствари у Србіи. „Народ и главари стављући ову последню точку, имаху у виду обяснити рускоме двору владанѣ њиховог вожда и његову неспособност да шњима управља.“

Збор из обштег договора одреди за главне членове правителствујућег савѣта народа србског: познатог валѣвског заповѣдника Якова Ненадовића, Милана Обреновића и Петра Добрињаца, од кои први остане у Србіи, а друга двоица пођу пуномоћницима.

Никако ніе било могуће задовољити жељи србског народа израженой пуномоћницима. Примити Србію под непосредну управу руску, ніе се подударало са намѣрама руског двора. Још много раніе те молбе, изразио се цар Александер, да у никаквом случаю и нигда нити оће, нити се може мјешати у унутрашню управу Србіе. Шта више, он е предполагао, да и онда, кад се најсрећније сврши рат и кад порта пристане на сва условія руска, то онда да неразпростире своју власт у Србіи, већ да она сама устрои себи своју унутрашню управу сходно жељама самога народа.“

Примљено правило немѣшаня, очевидно е сметало, те Русија ніе могла пристати на четврту точку молбе Срба: још мањ могла е пристати на назначаванѣ комисије, која би прегледала станѣ ства-

ри у Србији, ер Русија тадај ніе имала ништа друго у виду осим матеріалне помоћи Србима и да сачува уплив у томе народу, коег е она имала и кои е біо необходим у политичніема одношаима при незгодніема предузиманьма против Турака. Збациванѣ врховног вожда Карађорђа при ондашнѣму станю ствари, могло би бити пріе од ште-те неголи од користи по землю. Неосврћући се на велику желю народа србског, руско правител-ство ніе могло пристати да се он збацн и то зато, што су за Карађорђа говорили седмогодишњи трудови за ослобођенѣ србског народа испод ярма турског и искусство, кое е біо задобіо, премда е он и біо познат као одвећ сурови чоек, одвећ ла-вовѣрни и са одвећ маліем знанѣм; са друге пак стране, избор новог предводителя произвео би но-ве раздоре и сплетке међу главарима, кои су и осим тога тражили власти и предняченя у Србији, па щта више, то би могло послужити успѣсима туђинскіема подбаданьма.

Позвавши княз Багратіон србске пуномоћни-ке у свой главни стан, позове к себи и Родофи-никина, кои се у то вріеме бавіо у Кралѣву. Ро-дофиникин стигне 12. Дек. и преда врховном за-повѣднику писма србскіе пуномоћника. Теке 19. Дек. стигну пуномоћници у Хиршову, ње се ба-віо княз Багратіон и сутрадан предаду врховном заповѣднику нѣхову молбу.

„Нужде и неволѣ — тако бѣше речено у той молби — кое е претрпѣо србски народ до данашнѣга днева, а кое и данас трпи, принудиле су га саставити збор „да се посавѣтуе како са нашѣм врховнѣм вождом, тако и са свѣма главарима, па да се пронађу најглавнѣе причине нужда и неволя, кое нас угибтаваю, па да се постарамо уклонити подобне причине, кое чине сметнѣ нашой срећи. При таквоме изтраживању, народ е на вѣки изтиснуо из народнѣе послова домаће наше непријателѣ Младена и Милоя, ер су они били главном причином наше несреће. Нас пак нижеподписане послали су г. Родофиникину, кои е бѣо код нас и коему су познате прошле и саданѣ наше неволѣ са том намѣром, да нас он упути вашему Сїятелству, нашему милостивоме бранителю и молимо за милост и покровителство, кое нам е више пута обећано бѣло најмилостивѣим монархом, нашѣм покровителѣм преко врховног заповѣдника и г. Родофиникина, па што смо се ми досад тврдо уздали, да се у ни едном случаю неће заборавити наше нужде, већ да ће нам се дати помоћ. Зато смо ми послани од народа са поляне збора и избрани смо поради већег вѣрованя као познати главари да најпознѣнѣе молимо: 1.) Найбржу помоћ од Вашег Сїятелства, кѣом би се народ избавио и утѣшио у славу најмилостивѣег цара. 2.) Изгубивши сву свою џебану, молимо најпокорнѣе, да

заповѣди, да нам се таква даде. 3.) Ако ніе могуће, као што нам е обясніо г. Родофиникин, да нас примите под савршену управу нашега наймилостивіег покровителя, онда и у таквом случаю, увѣрен будући србски народ, да наймилостивіе благоразположенѣ и воля Нѣг. царског Велич. неће заборавити Србію, већ да ће е учинити срећном при заключеню мира. Препоручили су нам, да најпокорніе молимо Ваше Сіятель. да би при таквом заключеню мира изволѣли наприед извѣстити наш правителствујући савѣт и допустити народу, да пошлѣ свое пуномоћнике к вама, да би могли обяснити она дѣла, коя би се имала уговарати за Србію при заключеню мира и у таквом случаю, да не би примали никакве друге пуномоћнике осим оніе, кои буду имали повѣренѣ србског предводителя и савѣта народнога са подтврдом г. Родофиникина. 4.) Нама е препоручено од народа, да представимо и то, да лако може бити и тай случай, да би се ма каква му драго била шилаяла писма у друго царство, о којема нити народ, нити други добромислећи главари о том што знаду. Зато најпонижніе молимо Ваше Сіятель. од имена народа, као нашег обштенародног добротвора, за име Божіе, да би таква писма била уништена надлежніем путем, ер се по пашой несрећи може лако то догодити по томе, што по невољи ми сви главари и сам наш народни пред-

водителъ неписмени смо и прости и по томе без
знаня нашега народа немогу они имати значеня.
5.) Именом народа молимо најпонижније да изво-
лите послати посаду у Биоград, која ако неможе
дулѣ остати, а оно дај буди на толико, док се
код нас ред уведе. 6.) А ми у име народа обећа-
вамо се пред Богом заедно са свиѣма народскиѣ-
ма главарима и нашіѣм предводителѣм постоянно
покоравати се вољи најмилостивіѣг цара, а исто
ће се сліѣпо покоравати и слушати заповіѣди Ва-
шега Сіятел., кои сте нам са ващиѣма побѣдама
одржаніѣма над Турцима већ доста олакшали. Нај-
послѣ уз ово имамо чест представити вам писмо,
кое смо добили од нашега предводителя по на-
рочитоме чоеку, из коег ће те лако увидити, ка-
ква е нужда, да ускорите дати нм помоћ, те да
се учини край угрожаиѣма нашіѣ неприятелиа и под-
мукліѣма мутниѣма нашіѣ сусѣда кои немогу рав-
нодушно гледати на нашу срећу.“

20. Дек. 1809. год.

Караѣорђе е извѣштавао пупомоћнике, како е
добіо по чоеку глас, коег су ѣсаровци послали,
да се ѣсарски двор заузео код порте и да ради
у Цариграду за послове Србіѣ па да се и стара,
да помири Србе са Султаном и уреди нѣихове
границе. Са друге стране тражіо е Хурши паша,
да му Караѣорђе одеѣчно одговори о своіѣма на-
мѣрама: Жели ли он помирити се са Турцима или

не? Врховни вожд Србије није знао шта да ради: дали да прими ћесарске предлоге, или да их одбаци. Он се ріеши писати пуномоћницима, па их моли, да му што пріе одговоре, шта су они свршили са оніема порукама, кое су им дате. „Али тврдите тако — писаше он, — да би било темелъито и постоянно, или да се ми за раніе приватимо за друге люде, да не губимо вріеме.

Княз Багратіон старао се да објасни Србима, да ће им се дати воена помоћ, коју они желе и то кроз кратко вріеме, ер су већ учинѣне наредбе за прелазак войске преко Дунава. Врховни заповѣдник молио е пуномоћнике, да се предузму најживлѣ мѣре, да се сакупи и наоружа ербска войска, да се учини помоћ корпусу руске войске у оніема потребама, кое се могу у земљи набавити као: подвоз за превоз ране, џебане и т. д. Он рече пуномоћницима, да су наредбе учинѣне, по којима да им се додаду наново воене потребе и спреме; да цар, кои е едном обећао Србији свое покровителство, неће их ни у будуће оставити „само док се што пріе окану главари и старѣшине свію унутрашњи раздора и да почну сложено радити за предузету цѣл и да се окану слушати туђинска подбаданя, која се само на то клопе, како да буду наново Срби подярмлѣни.“

Княз Багратіон казао е и то, да е могуће, да ће се послати руска посада у Србију, али само

онда, кад одређено одъленъ руске войске за Србию приеђе преко Дунава. Што се тиче Хуршид-пашиніе писама Карађорђу и Карађорђиніе Милану Обреновићу, врховни заповѣдник казао е пуномоћницима, да е турска намѣра постићи са страшенѣм то, што немогу да постигну са силом оружја. Турци оће да поплаше Србе, са страшенѣм да их покоре; и тако ако Срби послушаю Турке, тад они ризикаю подврћи се много горему удесу, но што су га имали у самом почетку устанка....

Турци оће сад да затае — говораше врховни заповѣдник — да е навала руске войске на десной обали Дунава принудила их да оставе Србию, што и сами паметни Срби признаю. Ти Турци од часа до часа, увѣраваю се све више и више, да се њихова воена снага неможе одупирати дѣйствию руске войске и да они ніесу у станю покорити Србе, док су они ограђени силом руског оружја.

По спољашности, пуномоћници су се слагали са мишлѣнѣм княза Багратиона.

— Што се тиче обеђаваня Ћесара бечког — продужи врховни заповѣдник — Карађорђево писмо незаслужуе никакве пажнѣ. Та обеђаваня могла би имати мѣста у оно врѣме, кад е био рат између Аустрије и Русіе; али сад, кад се већ пређашнѣ пріятелство и слога узпоставила и мир између Француске и Ћесаріе заключен и то само великом желѣом и посредованѣм нашега цара, то Ћесар

бечки неће се никако мјешати у послове руске, кои се нѣга нетичу.

„У свиѣма мојема разговорима са србскиѣма пуномоћницима — писаше княз Багратион графу Румянцову 29. Дек. — старао сам се доказати им да е само покровителство Нѣг. Велич. избавило их, да их Турци са свиѣм непокорѣ, чему е Србїя често изложена била, а особито у прошлѣме рату. Казао е, да ако народ сачува покровителство пристойниѣма својема поступцима, да то може бити оснѣвом среће Србїе за будућа времена; а у противномѣ случаю, ако га се лише, да их може одиѣта постићи несрећа и пропаѣт.

„Пуномоћници су се показали убѣђениѣма о оѡвој истини, показивали су свою велику приврженост Русїи и обећали су се са клетѡвом, да ће не само уклонити све домаће неприѣтелѣ, већ да ће се слѣпо покоравати и испуњавати наредбе врховног руског правителства.“

Желећи княз Багратион да још више покрене пуномоћнике у руску корист, он даруѣ архимандриту брилијантни прстен у вредности 900 рубаля, а другој двоици пуномоћницима златне саблѣ са надписѡм: „за храброст.“ Осим тога он препоручи Родофиникину на десет дана раниѣ, по што ће прїећи руска войска у Србїю, да пошлѣ панагию и златни крѣст србском митрополиту Леонтию, кои е имаѡ особито уваженѣ и уплиѡа у народу.

Сютрадан пођу пуномоћници у Малу Влашку а оданде у Србию.

Међу тиѣм размишљајући врховни заповѣдник о свиѣма потребама народа ербског, дође на ту мисао, да ће Срби у почетку ратованя имати пужду у средствима, па заповѣди, да се даде на разположенѣ Родофиникину 3000 дуката; за тиѣм знајући да су Срби оскудни са соли, кою довозаху из ђесаріе, па заповѣди, да се свиѣма селяцима, кои долазе из Србиѣ на обалу Дунава у Малу Влашку са своіема коньма за купованѣ соли и то само за себе, да могу без свакиѣ сметня куповати, али не више већ по 50—100 ока сваки. Трговцима, кои су куповали со за продаю, допуштено е било узимати со у већему количеству, али не иначе, већ да мораю имати свѣдочбу од народног савѣта и са подписом Родофиникина и да у истој свѣдочби буде означено колико соли жели трговац купити и ђе е мисли продавати. Са том наредбом мислио е княз Багратіон прекратити сваки одношай са ђесаровцима, а у исто вріеме прекратити оніема начин забранѣног извоза соли у турске области, кои производе со. (Писмо Багратіона графу Румянцеву од 20. Дек.)

У почетку Ноемвра стигне глас, да су се Бошняци христјани у Банялучкој краини побунили против Турака и да е брой побунѣника порастао на 15000 люди, али да ніесу у станю учинити што важнога зато, што немаю военіе спрема. Ро-

Родофиникин налазио е ту побуну удесном за корист Србіе, т. е. ако би се Срби удружили са побунѣніема христянима, ер ако се ништа друго не би могло учинити, а оно би били Срби слободни од турскога напада од стране Босне, а то би причинило Турцима доста неприлике. Осланяюћи се на то Родофиникин, мислио е, да би било користно поштрити побунѣнике Бошняке, давши им неку помоћ у воєніема потребама. Княз Багратион пристане на све предлоге, али држао е немогућіем, да би се могла додати каква помоћ, ер е свако доставлянѣ и у саму Србію скопчано са великіема незгодама. Кад се састане Родофиникин лично са князом Багратионом у Хиршови, Багратион разріеши да се могу поштривати Срби за утврђењє свезе са побунѣніема христянима.

„Сад — писаше Багратион Родофиникину 24. Дек. 1809. год. — почем сам се лично обясніо са вашіем Превосход. о овоме важномє предмету, я вам оставлям на волю, да употребите сва она средства, коя налазите за удесна, да могу покрєнути не само те, већ и другє портине христяне да дѣйствую заеднички са Србима. Али средства, коя би сте ви зато употребили, треба да буду таква, да име руско а могуће и Србско нигђе и под никаквіем видом не буде осрамоћено, већ да тай покрет буде као обшта жєля тіє христяна, али никако да добіє печат каквіє му драго под-

говараня. Строго извршаванѣ овогъ необходимогъ правила не само што ослањам на ваше строго старанѣ, веѣ оно остае и на одговорности Вашегъ Превосход., увѣренъ будуѣи да благоразумностъ и искусство ваше у пословима, даѣе вамъ начинъ да сличите наше користи са данашњимъ временемъ и да се одклоне штетне послѣдице за будуѣа времена.“

Писацъ вели, да о овоме не могао наѣи у архиву писама, која би показала у коликомъ се степену развило ово дѣло; толко се може реѣи, да е при краю Ноем. добио Родофиникинъ писмо преко ѣсарске землѣ од кнеза Јове Рашковиѣа, кои е био 1808. у Яшу, затѣмъ дошао у Србию, участвовао са Караѣорѣемъ на граници Арбаніе, био избранъ кнезомъ или ти сельскіемъ старѣшиномъ оне Срба, кои живу около Сѣнице и Нове вароши, а најпослѣ 1809. год. присуствовао е у савѣту Србскомъ као пуномоѣникъ тѣ двѣю вароши.

Рашковиѣ у своему писму описивао е несреѣни положай своѣе земляка, молио е да се даруе землѣ у Руси, да се могу населити сви Срби, кои су избѣгли из Арбаніе и Босне, коѣихъ е броѣи по нѣговомъ казиваню износио 30—40000 породица. У случаю, ако то не би било могуѣе, молио е он, да се при заключеню мира овѣема изради код отоманске порте нѣихове преѣашнѣ повластице. У томъ любопитномъ писму обяснио е онъ све обшир-

но, што су Срби арбанашки и босански препатили од другіе Срба.

Руско правителство улазећи у потанко разматранѣ тога питања, ніе се ріешило пристати на молбу Рашковића ер би пресељаванѣ Срба могло произвести іош веће нередѣ; па шта више, могла би се появи́ти међусобна война, која би іош ве́ма ослабила Србию. Све е то било причино́м, те е правителство руско препоручило Родофиникину, пристойніем начи́ном обяснити кнезу Рашковићу, да е по данашњи́ема ратні́ема околностима са сви́ем немогу́ће преселити нѣгове земляке у Русію, а да ће он много ся́йніе обѣлоданити свою усрдно́ст и приврже́ност Нѣг. царском Вели́честву, ако он склони речене бѣгунце, кои се под нѣгові́ем начальством налазе, да се сло́жно и заеднички са остали́ема Србима одупи́ру непри́ятелю вѣре хри́стианске (писмо Баграти́она Родофиникину од 13. Фебруара 1810.)

— Яков Ненадовић, кои е управляо са войском у Лозничкој краини, питао е Карађорђа, почем су се Турци измакли од Србске границе: „Ако ће бранити те краеве? — Карађорђе одговори: „Онај, кои е и до сад.“ — Вала неће — повикне Яков — већ нека покушаю они бранити, кои мисле, да се може оби́ти и без стране помо́ћи: Ти нам само навлаче непри́телѣ.“

Яков упре претом на сво́ега си́новца проту,

па рече својој войсци: „Ј сам га слао Русима и он нам е донио милостиву царску рјеч: али Младен и Милое у ни што не циене царску милост; они сами оће да буду цареви и кралѣви.“

Па одиста Младен и Милое опет овладаю Карађорђем, кои се узалуд обећао на послѣдњѣм збору у Асан-пашиној Паланци, да неће ништа предузимати до повратка пуномоћника, кои су били послати у главни воени руски стан и тако он не испунио свое обећањѣ. Почем е разпуштио збор (скупштину) и кад се извукао из опасности, он заповѣди, да се са сваке мушке главе узме по едан дукат, обећавајући свакојему, кои плати, да их неће више слати противу Турака. Неки срезови покоре се заповѣсти своег врховног предводителя, премда се нико не сміо усудити да каже да е таква наредба безакона. Найглавнии главари: Милан, Петар и архимандрит Мелентіе ніесу били у земљи, Миленко е остао у Поречу, а Яков Ненадовић, кои е тад управљао србским савѣтом, не се усудио да се сам противи Карађорђу, коег су окружавали Яковлѣви непријатели.

Станѣ Србіе не било рђаво као пріе. Нигђе и на ни едной граници ніесу нападали Турци на Србію. Од стране Ниша већ се почело било трговати: непрестано су се довозили турски еспапи у Србію; а из Србіе извозило се масло, мед, восак и остало. Такво очевидно турско ласканѣ, дало е

повода многиема главарима бојати се, да не би турско правителство преварило Карађорђа, па оваквијем спољашнијем ласканјем да га не доведе до помирења „на што ће се он по својој простоти и лакровѣрности лако склонити осврћући се на данашњи положај, ер има такво убѣђенјѣ, да неће ни одкуд добити помоћи.“ Премда су пуномоћници писали и врховноме вожду и народноме савѣту, да е княз Багратион обећао дати на брзо помоћ, али се томе мало вѣровало у Србији. Младен и Милое јавно су говорили, да их Русија вара па су тијем сјјали неповѣренјѣ у народ. Сад су већ они опет били овладали Карађорђем, а особито од тадај, од како е он дао своју ћер за Младеновог синовца. Њиховијем наговором напише Карађорђе писмо князу Багратиону, у којем се опет жаљаше на Родофиникина. Виђели смо, да су послати пуномоћници молили княза Багратиона да поврати Родофиникина у Србију. Повратак тај није могао бити по ћуди Младену и Милоју. Родофиникин био е њима тун у оку, ер им е сметао да самовольно раде и зато су се упињали да овај не дође по други пут у Биоград. Свако средство за постизавањѣ њиховије намѣра држали су законијем и правијем. Са таквијема побуђенјима наговоре они Карађорђа, те напише слѣдујуће писмо:

„Ми смо најпокорније молили за брзу помоћ и правосудије, а виђели смо, да смо прие осуђени

но што смо саслушани и испитани и то само по жалбама наше невѣрне браће, која су одовуд побѣгла; али у нашему писму од Ноембра мѣсеца, кое смо послали по нашимъ пуномоћницима, нисмо ћели ништа о томе споминяти, надајући се, да ће се све поправити и да ће све поћи на болѣ. Али кад смо виђели да се са дана у дан све окреће на пропаст и да од зла горе бива, то смо дужни искрено вас извѣстити, да потайніе непријателя, кои су толико зла учинили нашему народу, већ их данас међу нама нема, осим њиховіе трагова, кое су оставили на нашу штету. Они су се тамо ближе примакли, од куд нам могу више штете правити и да могу извршити свое намѣре, кое се клоне на нашу несрећу и те несреће они већ извршуютъ, као што се то јасно види. Ми смо молили да се пошлѣ комисія, која би непристрасно судила све поступке г. Родофиникина за вриеме нѣговогъ боравлѣня међу нама и тад би било јасніе сунца, како се непристрасно трудіо тай господин с самога почетка нѣговогъ долазка к нама. (12. Дек. 1809. год.)

Карађорђе обвинявао е Родофиникина у овоме: 1.) да е он подбадао неке главаре и заповѣднике войске. нешто ласкавіема ріечима, нешто обећаванѣмъ богатства и господовања, а најпослѣ раздаванѣмъ новца на обште потребе, кои нису ишли на народске потребе те их е са тиѣмъ подбадао,

да се непоковавају старѣшинама па ни Карађорђу; 2.) старао се јавно пред народом и потајно код Карађорђа, да опане *праве, пошояне и искусне* синове отечества, наговарао је, да их прођера из отечества или да их побіе.“ Све пак вишеречено чиніо је он у договору са бившием нашим владиком Леонтием, и опазивши он велику злобу тога владике противу нас и жељу да господари, слао га је 1808. год. по свој Србији, под предлогом да поучава народ; главна му је пак намѣра била та, да опада старѣшине пред простиема и неразумніема людма, да их одврати од старѣшина и да им улие завист, злобу, мржњу и неслогу, што је реченоме владици и пошло за руком све точно извршити.“ 3.) Карађорђе је обвинявао како Родофинкина тако и Леонтија и у томе, да су се они из најболѣ трудили, чинити сметњѣ, да се не заведе поредак у Србији и „*ма какви европски обичаји*“, а особито ніесу допуштили, да се војска обучава правилној служби, страшили су люде преко своје наемника и прогонили су сваког, који би се усудио учити народ доброме; (Ође он напомињѣ за новокрштеног, покрштеника) забранљивао је куповати војне потребе, обеђавајући да ће то добити од руске војске; да је он послао Леонтија у Влашку зато, да умакне испод изтраге. 4.) Оставши сам у Биограду, куповао је лађе како за себе тако и за друге „*кои су желели бити невѣрніема*

отечеству.“ Он е посмутьо и наговоріо све савѣт-
нике, заповѣднике войске, главаре и гомилу на-
рода да бѣже, плашећи их, као да су Турци већ
у авлію ушли и принуди да се напусти овај град
(Биоград) кои е између првіе и најтврђе тврдиня
у Европи и то у руке нашіе зароблѣника, коіе бѣше
до 500 и да ніе врховни предводитель рано сти-
гао, тако би се збило — он то пак све тако о-
стави и ноћу умакне.“

Сва та наведена обвиняваня показую ясно, да
е то све било масло Младена и нѣгове дружине.
Они су били најближіема свѣдоцима, да су уну-
трашњи нереди владали у Србији као и пріе и да
е неслога раздваяла старѣшине и главаре народа
србског. Казиваня пуномоћника као да су се уну-
трашњи нереди прекратили, нѣихово представля-
нѣ о нуждама и жељама народа и нѣихове молбе,
мимоилазаху се са жељама и молбама Карађорђа,
кои се учиніо оруђем злосрећне странке по Ср-
бию на челу кое стаяше Младен. Княз Багратион
одговараюћи Карађорђу на нѣгово писмо, обећа-
ваше помоћ Србији, па се позива и на то, да су
пошавши пуномоћници у Малу Влашку, виђели
сами оне спреме, кое се чине за прелазак руске
войске у Србию за заштиту и обрану нама едно-
вѣрнаго народа србскога.“ Врховни заповѣдник го-
воріо е, да войска прелази и народ србски доби-
ће ново увѣренѣ о наклоности и жељи рускога

цара, да избави србски народ од пропасти, која му е грозила. Княз Багратион захтѣвао е, да би старѣшине и главари сачували међусобну слогу и да би са прещавшом руском войском са уеди-
нѣном снагом дѣйствовали да побію непријателя
своег отечества. „Я сам увѣрен, да ће врховни
вожд народа србског, коег учинѣне заслуге и тру-
дови у корист отечества, остаће вѣчито у срцу
сваког истинитог Србина и да ће он највише
подпомагати, да се постигне тако племенита цѣль.
Тад ће се показати и старѣшине и главари до-
стойніема покровителства Нѣг. Величества и само
тад могу они при овой моћной помоћи утврдити
на снажном основу срећу своег отечества.“

Убѣђавајући княз Багратион Србе, да се окану
свакіе нереда и неслога, опет е налазио нужніем
да пошлѣ Родофиникина у Србию. Он му заповѣди
да пође тамо са руском войском, кад ова почне
прелазити.

Родофиникин имао е налог убѣдити Србе, да
би они при заключеню мирніе условія између Ру-
сіе и Турске пристапи плаћати данак порти, а да
остану под рускіем покровителством, и ако би
они на то пристапи, врховни заповѣдник препо-
ручио е Родофиникину, да изиште од народа срб-
ског оне чланке и точке, кое би Срби желили, да
се ставе поради нѣихове сигурности т. е. ако би
се чинили мирни уговори са портом.

Княз Багратион у своєму писму од 19. Феб. 1810. графу Румянцеву, вели, да се он бои „имати ячіи незгода при мирніема уговараньма, особито поради упорства и незнаня овог народа.“

Међутіем живо се радило на предполагајућем шиляню войске у Србію. Бенера Исаев, кои е біо одређен са одѣленѣм войске ићи у помоћ Србима, мисліо е најпріе освоити остров Аламаре, а затіем одма освоити и Брзу Паланку и тіем осигурати прелазак. Иза тога мисліо е Исаев сѣдинити се са поречкіем заповѣдником Миленком Стойковићем, па онда заеднички и без одлаганя освоити Неготину, са том намѣром, да не да видинском паши оснажити се и утврдити. Свршивши то, мисліо е оставити одѣленѣ войске тамо, да му чува леђа, а он сам да пође на Кладово и да принуди варош, да се преда. Исаев пошто све то изврши, намисли послати два баталіона войске у Біоград и заузети обалу ріеке Тимока између Ниша и Видина и радити по околностима и по кретаню непріятеља. Мислило се, да се та войска некреће пріе почетка Фебруара и то зато, што у таквом добу, у случаю недостатка пиће (крме, ране за стоку) кою е тешко било преносити преко Дунава, па се ослањо на то, да ће наћи паше, ако не за све, а оно за коняничке конѣ.“ (Писмо кн. Багратиона цару од 13. Декавра 1809. год.)

Желећи врховни заповѣдник руске войске, да се то колико е пріе могуће покрене, пође у Краљво, да на мѣсту сам даде наредбе Исаеву и да учини сва нужна разположеня за сигурност успѣха те експедиціе. Кад е княз Багратион тамо стигао, нашао е войску приуготовлѣну за прелазак те се била изкупила по одреѣненіема мѣстима; лађе за превоз готове, рана и пиѣа на два мѣсеца довезена на обалу Дунава; остало пак количество ране и пиѣе, кое е било нареѣено да се спреми за войску, било е још у путу поради яко провальніе путова.

Нашавши врховни заповѣдник све то тако приуготовлѣно, ріеши да войска може почети прелазити 1. Марта. Он заповѣди Исаеву, да устрои прелазак или преко острова Алемаре, или ниже нѣга т. е. ље он нађе за болѣ и удесніе, али тако: ако се избере прелазак ниже острова, то да се учини лажни прелазак преко острова зато, да се права намѣра сакріе од непријателя. (Предписе љенералу Исаеву од 18. Феб. 1810. год.)

Прелазком войске преко Дунава, морало се најпріе навалити да се освои Неготина, ер само освајанѣм тога мѣста могла се прекинути свеза турске войске са Видином, која се палазаше навише на Дунаву. Едно, што Неготина ніе далеко од Дунава, а друго, што е снага руска превазилазила непријательску, која се тамо налазаше, да-

валъ в надежду, да ће се успѣти у овом преду-
већу. Само док се утврди руска војска у Него-
тини, могло се надати на сѣдинѣнѣ са Србима,
кои су се тад могли лако сѣдинити са Русима
па заедничком и обштом снагом очистити сву оба-
лу Дунава од турске војске. Освоивши остров
Аламаре и Брзу Паланку, ратна потреба наговила
е, да се окрене на Кладово, ер док се та точка
не би освоила, не би била ни леђа сигурна, ер
иначе силни транспорти, кои су ишли за војском,
могли би бити изложени непрестаној опасности
од стране непријатеља. Княз Багратион заприетио е
Исаеву, да не юриша на Кладово, надајући се, да
ће се освоити обсадом, кад се прекине свеза са
Видином, од куд е Кладово добијало све потребе.
Исто е тако забранио врховни заповѣдник војске,
да се не шилъ посада у Биоград, боећи се, да би
то било раздрабанѣ војске.

Княз Багратион опремајући Исаева ослањао се
највише на то, да ће се прво одѣленѣ руске вой-
ске, кое приеће у Србию, сѣдинити са србском
снагом и таквиѣм начином постићи двѣ цѣли: у
прве испунила би се највећа желя народа србског,
а у друге повратило би се повѣренѣ народа срб-
ског Русији, и княз Багратион мислио е окренути
ако ће бити и мало, сва пожртвованя, која е Ру-
сија учинила у корист Србиѣ, на руску корист. Са
том намѣром и пошлѣ он опет Родофиникина у

Србію, давши му писмо за србеки народ и препоручи му, да се постара из найвеће, да се то писмо разпространи тако, да би то писмо знано било у свему народу,“ (Из извѣстія цару од 19. Феб. 1810. год.)

2. Марта спушти ђенерал Исаев на воду керепе и направи неколико сплавова из маліе лађица, те приеђе у остров Аламаре на очиглед непријателя, кои се с почетка одупирао, а затіем повуче се у укрѣпљѣня. Прелазак првіе трию баталіона пѣшака са припадајућом истіема артилѣріом, біо є неколико мучан, али све одѣленѣ войске приеђе без сметня. 4. Марта обсеѣдне Исаев утврѣѣня, коя су била на острову, направи батеріе и начне сагонити непријателя у тѣснац. Исаев нађе на турској обали направљѣне мале шанчеве. Турци су непрестано слали свое разгледаче.

Ђенера Исаев заваркивао є непријателя, да он мисли много више изнад острова Аламаре приећи и тіем он одклони пажњу непријателя, кои є біо тамо послао лубарде — и тако пођу 10. Марта неосврѣући се на све опрезе Турака нити на честа утврѣѣня по обали, приеђе (мало више изнад горнѣг предбрежія острова) баталіон 6-ог стрѣлячког полка, кои кад заузме означени положай, пошлѣ лађе на горнѣ предбрежіѣ острова, куда су била превезена іош три полка пѣшака.

За времена прелазка, кад су већ три бата-

ліона били на обали, било се скупило непріятеля 1000 людих, те напану на руске баталіоне, али картечима и пушчаніем огнѣм біо е уzbіен и поврати се у свой утврђени логор на справ нижнѣг предбріежа острова. Генерал Исаев прешавши на десну обалу Дунава са єдніем полком козака, го-ніо е Турке. (Из извѣстія кн. Багратіона цару од 12. Марта 1810. год.)

Тако се испуни желя княза Багратіона да даде Србима помоћ. Исаев са своіема одъленьма налазіо се на десной обали Дувава. Нѣгово кре-танѣ и будући рад, казаћемо у трећой кнѣизи.

Прилог.

1.

*Писмо Карађорђево пожаревачком заповѣднику
Петру Добрњцу од 16. Августа.*

Кад сте юче мислили поћи, узевши џебану, ми смо мислили, да сте ви пошли, да скупљате войску, па послѣ, да идете против непријатеља; а данас дошавши ја у Биоград, дознадо да сте ви у Панчеву. С почетка нѣсам знао ђе сте, па сам вам писао по улаку у Пореч, а послѣ сам дознао, да сте ви у Панчеву. Ја неznam, шта се то с тобом догодило и какве су твоје намѣре. Ако нас мислиш оставити, кажи нам и врати нам џебану. Ми се немислимо предати, нити тако оставити дѣла, већ мислимо бити се, доклен буде Божія воља, Бог е добар; падамо се да нас неће оставити цар руски, па ако и остави, наћи ће се, ко ће нама покровительствовати. Ми мислимо у име Божіе бити се са непријателѣм дотлен, док гођ буде могуће, а ти, ако се први вратиш, то се врати као и пріе у Смедерево, скупи войску и иди низ Мораву. Ми сви одосмо на више и ни едан од нас неостаде.

2.

Пешар Добрняц Караборђу.

Приміо сам ваше писмо и разабрао сам све, што ми у нѣму пишете и говорите тако као да сам вас изневѣрио. Ја вас ниесам изневѣрио и чини ми се да до сад и ниесам био невѣрним. Ово зна и Бог и народ; сазовите народ и упитајте га: Ђли изневѣрио Петар, кад ђ заповѣдао у Делиграду, невѣре налазе се поред вас, кое су вас засліепиле и навеле народ на пропаст. Док су Младен и Милое живи, ја у Србию дођи неђу. Кроз ова два човека пропали сте и ви и сав народ, па ви још вѣруете, а не видите до чега су нас ти люди довели. Што се тиче ђебане, коју ви иштете да вам ђ повратим, ви знате да сам био намислио опет купити войску; али на брзо дознао сам, да сте ви заедно са Милоем намислили, да побјете сав народни савѣт и г. ђенерала, па да се уклоним од такве несређе, узео сам ђенерала и савѣтника Јову Протиђа, те приеђемо преко Дунава у Панчево, одакле сам мислио ићи у Пореч; али кад сам дознао, да веђ Турци плове на лађама по Дунаву и да не могуђе скупљати войску, то сам онда остао да одстоим контумац.

Пишете, да нас цар руски неђе оставити. Ја и сам мислим тако, кад нам ђ веђ толика добра учиніо; народ не ни у чем крив, па зато идем ја са нѣговијем ђенералом. Ође више незаповіедам

я, већ ђенерал, и зато, куда он рече, тамо морам ићи. Я се ніесам поплашио од турске силе, нити сам утекао по каквој другој причини, већ зато да се избавим од веће срамоте и несреће народа, у коју су га увукли Младен и Милое одма дочим су уклонили од нѣга ђенерала.

3.

Писмо Карађорђа ђенералу Исаеву 16. Августа 1809. године.

Јвлямо вам, да нас е г. дѣйствителни штатски савѣтник Родофиникин юче на ноћ изненада оставио, па и без нашега зная. Кад сам јутрос овамо дошао, чуо сам, да е отишао — па сам се јако ужаснуо. Мени е непозната причина тога догађая, чему се я ніесам нигда надао. Зато молим Ваше Превосходителство, да нас научите: шта да радимо у оваквом случаю, па јвите о овоме и Нѣговом Сіятелству г. фелтмаршалу Прозоровском, или ономе коме слѣдуе — ми се поради тога налазимо у забунѣ — и удостойте ме скорог вашег одговора.

4.

Копія са писма княза Багратиона Родофиникину 7. Септембра 1809. год. Нр. 967.

„Приміо сам извѣстіе Вашег Превосходителства, кое сте ми послали по надворном савѣтнику Недоби, а юче, по моему дозволеню, дошао е

к мени србски заповѣдник Петар Добрняц са својом дружином и ја сам се шњима пространо разговорио.

„Са највећом тугом и душевном жалошћу, видим, да су Срби запали у несрећни положај, а извући из те невољ, врло је тешко. А и сам заповѣдник Добрняц признае, да су главном причином ове несреће унутрашњи раздори некије гларара, а особито зли поступци Младена, Милоя и некије другіе изрода, кои, тражећи, да задовољ својема користима, предали су на жртву своје отечество, пролили су невину крв браће своје и упропастили неколико стотина иљада породица.

„У самом почетку, кад сам ступио за врховног заповѣдника войске, обратио сам највећу пажњу на данашњи стан Србіе и размишљао сам, како и коим начином, да јој се поможе. Али је ово већ било касно, ер моя писма већ нису могла допріети до вас. Али опет нисам остао при томе, већ сам дао налог ђенералу Исаеву, од коег шилџам вам копију да видите.

„Било како му драго, Србе неваља ни под кои начин оставити, па біо њихов положај ма колико му драго опасан, и зато треба им представити и подстрекавати их на њихово постојанство, на јунаштво и рад, да се њихова дѣла приведу у пређашњи стан, а то ишту и користи нашег отечества. Ваше је Превосходителство кроз

тако дуго вриеме, употребљавало труд и напре-
занъ, да оснуете срећу тога народа; штета би
била напуштити све то, непожнѣвши неколико
годишнѣ плодове вашіе трудова. Мени е позната
ваша благоразумност, живљи рад, искуство и у-
срдност службе за цара, па ми све то дае твр-
ђу вѣру, да ви нећете губити надежду за по-
стижаванъ цѣли, већ да ће те придружити нове
трудова к оніема, кое сте до сад учинили, па он-
да поправити Србска дѣла.

„И тако, враћаюћи вам надворног савѣтника
Недобу, молим я Ваше Превосходительство, да
одма поћете са ціелием вашіем посланством у Ма-
лу Влашку и да сте непрестано са ђенералом Иса-
евим, па да се шнѣиме свѣтуете за обшти начин,
прикупляня, сѣдиняваня и оружаня Срба за за-
штиту и обрану нѣиховог отечества, па да се
онет истисну горди мусулмани из нѣиховог за-
вичая, коег су они, са крвљу браће свое облили,
а исто тако, да се избаве и нѣихове породице од
тешког ярма и неволѣ од кое они пате. Ви се
можете у томе користовати како са дошавшим
србским чиновницима, кои се сад са вама заедно
враћаю, тако и са другіема, кои одиста любе свое
отечество, као: Митрополита Леонтія, архиман-
дрита Филиповића, заповѣдника Миленка Стойко-
вића и остале. Чуо сам на мою велику радост,
да се овај послѣдњи одржао у Поречу и да е

Карађорђе наставио бранити положај на Морави. Ово нам даје највећу могућност, да скопчамо нињима наше одношае, те да се ради заеднички за едно усредоточаванѣ.

„Ако пак наново окупљени Срби не би били у стању у први мах дѣйствовати у самом отечеству њиховом, то онда нека се с почетка придруже войсци ђенерала Исаева, те би под његовим окриљем могли бити врло користни, да се одвуче сила турска од оне, кои буду дѣйствовати против Турака у унутрашњости Србије.

„Надворни савѣтник Недоба, каза ће вам све обширно о савршеној побѣди, коју сам 4. Септембра одржао над Турцима под мѣстанцем Ресава над Серасѣром Хозрев-Мемед пашом и над најзнаменитијема везирима Илик-Оглу, Јур-Хасану и Тулум-Оглу. Гонили смо непријатеља 8 сати ода по различнијема путовима, кои су сви покривени мртвијема турскијема лѣшинама. Погинуло е само 3—4000 ljudi, сав пак корпус, кои е имао 12000 ljudi разпућен е и изтријелен. На непријатеља нашла е таква страва, да е бѣжао само куд е могао, оставивши у свому логору 7 лубарада, 29 застава, међу којима е и застава самог Серасѣра, множина оружја и осталіе военіе спрема допаде у руке побѣдителя. Ја ође нећу остати, већ идем напријед. Ако Бог и у напријед благослови наше оружје, о чему се несумњам, онда ће сва турска

войска, која е данас прогив Срба, обрнути се на мене; а кад се примакнем по ближе Рушчуку, онда се надам, да ћу моћи послати и у Србию едан діо войске. Я смишлям таквиѣм начином такав план, како ће се моћи Србија повратити у пређашнѣ свое станѣ.

„Да би вам могуће било испунити све то, што е напред речено, я сам послао вашег чиновника коллежког регистратора Гороновића у Галац, да тамо прими 3000 дуката из оне суме, која е послата за потребе Срба. Ове ће вам новце доносити исти Гороновић, а я сам увѣрен, да ће те их ви употребити по данашњим околностима на најнуждніе потребе и будите по могућству у том штедљиви.

„У исто врѣме шилѣм вам 1000 дуката за ваше непредвидне трошкове, као што сте некали још у покойног моѣг предмѣстника.

„Ви знате, да се оно, што треба за оружанѣ Срба, налази у Малой Влашкой у подручности ђенерала Исаева: има неколико готовог оружја, двѣ лубарде са подпуном справом и набоима; а осим тога, има неколико праха и олова.

„Све то, може се одма дати Србима, а по нашему напредованю, я ћу увећати број оружја и количину военіе потреба.

„Я сам уважіо молбу заповѣдника Добрнѣца, да може скупљати Србе у Влашкой за обрану нѣ-

ховог отечества. Дао сам му зато писмено овлашћенъ, од коег шилѣм вам копию.

„Очекиваћу од вас чешћа извѣстїя, шта ће бити од ваше подужећа:...!!

5. Писмо Наполеона I. министру иносрани дѣла од 11. Юнія 1806. у Сен-Клу.

Господине кнеже Беневента, нужно е направити одговор на ноту руског посланика од 30. Марта, па ће те е предати портном посланику, кои е ође. Биће нам лако доказати, да Русїя не говори као прїятељска или саюзничка, већ као господарећа сила; ако е истина, да она тако яко жели одржати отоманско царство, зашто не одустане подпомагати Србе своїем наговаранѣм и новцем? Па ако е нѣна ревност за портине користи, да прави план похода противу Француске — што показуе, да она ође порту да нападне — зашто не пошлѣ едан корпус од 3—4000 люди против Срба? Оваї прости доказ може отворити очи Турцима, да они немаю ништа очекивати од Русїе и уштедила би се многа крв. Али Русїи не стало ни да прикрїе свое намѣре. Зар е то просто посредованѣ у корист простака? Зар то не дѣло неприятељства, кад се поданици у буни подпомажу против своег владоца? Зар Русїя неби могла рећи Србима: ако оћете да положите оружѣ, да издате свое главаре, кои су вас навели на странпутицу, и да се повратите у пређашнѣ ста-

нѣ, онда ѣу я код порте израдити да се све прошло преда заборавности. Мѣсто тога, што се усуѣуе Русія обеѣавати? да прогласи независност Србіе. То е управо цѣл разпирене буне меѣу Србима. То е развіянѣ великог вайкадашиѣг и смишлѣног плана, да се Отмановиѣи преѣераю у Азію. Кад би Грци србски (православни Срби) добили оно, што е добила Молдава и Влашка т. е. независност, онда би Мореа и други діелови турског царства, у коица има велики брой Грка, тежили к истой цѣли, а тиѣм би се свршила пропаст отоманског царства. Тако даклем Русія, да би скрила свою праву неприятельску радню, нашла е да су праведни предлози Срба. Русія, *ободраваюѣи Србе на буну*, усуѣуе се захтѣвати од порте безчестіе и жртву нѣни интереса, кою она своим пріятелѣм и саюзником називлѣ.

Остало у ноти руског министра тичуѣе се Влашке, показуе савршено начин говора, коег се Русія справм порте придржава. Коим се правом мѣша Русія у послове Влашке? Да ли принадлежи Влашка нѣой или порти?

Што се пак тиче примѣдба за Бесарію, те су тако безсмысле, да се нема шта примѣтити на нѣи.

Срби и неприятельи порте немаю никаквог споразумлѣня са Французком, она е далеко мудрія, него да подпомаже бунтовнике. Кад би се

обратили Срби на Французког цара, он би о том извѣстію порту и не би их саслушао пріе, но што би положили оружѣ, издали свое главаре и повратили дѣла у првобитно станѣ. (То ест да опет буду робови турски. II.) Из овог различног понашаня двію сила, може порта судити ће су нѣни прави пріятельи. Найпослѣ саставите о свему томе обширну ноту, па е пошльте г. Руфину, нека е поднесе и од свое стране іош болѣ разгра-на. Гледайте, да у ту ноту уђу новости од Януара. Опишите понашанѣ Руса спрям Турака, особито подпомажите у погледу Грка, кои плове под руском заставом, тако што ніе нігда Французка тражила за себе.

Б. Писмо Наполеона I. министру иносрани дѣла у Сен-Клу 19. Юнія 1806.

Господине кнеже Беневента, ево вам одговор, кои ће те написати на Али нашино писмо: Да су ми позната нѣгова добра расположењя; да сам приміо са задовољством нѣгову саблю; да сам пріятель високе порте; да га одликуем; да се треба постарати, како да се Срби укроте, а Грци притегну, кои су истински помагачи Русіе; да може рачунати на мою заштиту; да почем сам послао едан діо мое флоте у Индію, а другу да морам употребити за прелазак у Енглеску, те то ми смета, да немогу послати онакву флоту у Крф, какву имаю тамо Енглези и Руси, али нетреба ничим

наглити; да се Русія рішила, да ми поврати залив Которски; да љу овиѣм начином бити у станю да му дам сваку могућу помоћ; да ће нѣгове лађе бити свагда добро примљѣне у моим пристаништама; да сам наредію, да се учине поклони оніѣма, кои су мога гусара *Бонапаршина звіезда* добро примили. За овај предмет треба се споразумѣти са г. Марескалжіом, коѣм сам дао на разположенѣ 60,000 франака за дарове. Ви ћете у овом смислу писати г. Пукевилю и додаћете, да ако игда Крѣ подпане под мою власт, то да неби могао болѣм чувару повѣрити до истом Али паши. Моя писма и моя упутства, треба да буду на такав начин сложена, као кад се подносе порти. Држим, да Али паша доставля порти много моіѣ ствари. Послао сам г. Марѣу копію писма за Султана Селима, да их да преписати обичніѣм начином. Ви ћете та писма дати превести на турски ѣзик.

*7. Писмо Наполеона I. Селиму III. у Сен-Клу
20. Юнія 1806.*

Примили смо писмо из руку вашѣг изванредног посланика, коѣ сте нам изволили писати. Ми смо се шнѣиме по дуго и тайно разговарали о правіѣма користима вашѣга царства; извѣстили смо га, да смо се рішили употребити сву нашу снагу, да предупредимо намѣре непријателя високе порте. Са овиѣм писмом хоћемо да дамо у собствене

руке увѣреня о томе. Надамо се, да ће Ваше Височество хтѣти, да наши поданици буду у важніема областима предусретани онако као од оне силе, која е саузник од триста година, и народа, коему сте ви највише наклонѣни. И ако нам Ваше Височество дозволи да са единім савѣтом окончамо, ми ће мо вам рећи, да праве користи вашег царства захтѣваю, да недопустате ни одной страной држави, да се плеће у ваше расправе са Србима, да употребите најснажнія средства, да се покоре ови *буншовници*, кое Русія подбада и ободрава; доказ за то најбольи у томе, што она тражи, да им се даде независност.

Што се тиче Влашке и Молдаве, ако жели Ваше Височество да вам се ове краине неизклизну из руку, то морате све удесне околности употребити, да повратите старе породице. Княжеви Грци, кои сад тамо владаю, руски су агенти. К овиема мѣрама валя придодати іош то, да се забрани пролазак рускіема лађама кроз Босфор и да се недопусти да и една грчка лађа плови под руском заставом. Нека Ваше Височество презре приетнѣ своіе непријателя, кои ніесу у толико страшни у колико они желе, да се о њима мисли и нека у свіема околностима рачуна на нашу помоћ. То е єдина оцѣна, кою ми спаямо са притяжаванѣм Далмаціе и Албаніе.

Дали смо налог нашему посланику, у коему

имамо пуно повѣренѣ, да употреби свою даровитост и рѣчитост па да убѣди Ваше Височество о осѣћаню пріятельства и уваженя, коим смо одушевљени за вас.

8. Писмо Наполеона I. князу Евѣнію у Сен-Клу 28. Юнія 1806.

Сине мой, два баталіона мое кралѣвске гарде, кои су били у Бечу, сачиняваю доста ліепи корпус; али при великој войсци ніесу имали прилике ни едан фишег да изгору. И само може бити сходно користовати се ратом са Црногорцима да постану ратоборни. Остављам вам даклен на волю, ако невидите каквіе сметня, то да гледате, да едан од тіе баталіона имајући 800 люди, пође у Арбанию. Ви ће те се постарати, да у томе баталіону буде колико младіе, толико и старіе ратника. То ће бити подкреплѣнѣ, као што я предвиђам користно за Арбанию же ће онда бити 2400 Таліянаца, нерачунајући у то артиљрію и сапере. Ваша ће дужност бити, да свакіе петнаест дана шилѣте по едно одѣленѣ од сто люди, да их подпуняваю, тако, да брой буде свагда подпун. Пошљите едног таліянског ђенерала да управља са ова два баталіона под заповѣди ђенерала Леристона. Ако ђенерал, Пино неможе ићи са том таліянском войском, а ви пошљите тамо ђенерала Леки, коег е повратіо пуљски краль, и кои е више од осталие ђенерала навикнут на рат, я морам да чувам

многа мѣста, треба дакле умножити мою талиянску войску, како би могао употребити неколико талиянскіе батальона у Далмаціи и у Арбаіи. Они ће постати ратоборніема тіем, што ће имати непрестано посла са Црногорцима. У свој Млетачкој области треба да се подиже толико батальона, ер предвиђам, да ћу скоро повратити у Талию четири талиянска корпуса, кои су при пуљској войсци са том намѣром да их попуним са своіема и новіема одѣљњима, кое ће те подићи; ођу да одржим Далмацію и Арбаію и да ратуем против Црногораца.

9. Писмо Наполеона I. Князу Евѣенію у Сен-Клу 3. Юніа 1806.

Сине мой, видим да се ђенерал Лористон дао лудо обколити од 3—4000 Црногораца; да е біо пошао на њих са свом своіом силом, те би их біо одиста узбіо и научіо их памети. Њгова писма непоказую одважног карактера. На кога се он може жалити, што му снага ніе уединѣна? Зашто ніе напао са своіема своіема одѣљњима? Наредите ђенералу Молитору, да му пође у помоћ и да му достави сва могућа средства. По сад нема се више шта бојати за Далмацію.

10. Писмо Наполеона I. министру иносшраніе дѣла у Сен-Клу 28. Юліа 1806. год.

Господин Талѣране, явиће те отоманском посланику, да су Црногорци, погрѣшком заповѣд-

ника малог укрепљѣња у Царини близу Дубровника, упали у турску границу; тражите да се збаци тај заповѣдник, а у исто вриеме да се постави други, коем да се даде налог, да се има споразумјевати са Французкиема ђенералима.

Тражиће те, да се пошлѣ едно одѣленѣ од 1000—2000 Турака за обрану турске границе противу црногорског нападања, и да притегне Грке (добро е познавао народе, кад још и то незна, да у Требињу и околини нѣговой живу сами Срби) у требиньској околини, кои су се изјаснили против Француза и Турака. Ако порта жели, я ћу ти 1200 люди издржавати и давати им добре плате. Тражите, да се уклони требиньски паша, а у исто вриеме да нѣгов послѣдоватељ добіе заповѣд, да дѣйствуе заеднички са Французима. Најпослѣ да се даду заповѣди скадарском паши, да се има споразумјевати са Французима и да припоможе, да се узбию Црногорци. Тражите, да се укаже благодарност малом паши Утовском, кои се спрам Француза добро владао. Турски посланик моћи ће ове депеше послати по изванредном брзотечи, коег ће те одма опремити ђенералу Себастијану, ком ће те наложити, да живо настои, да се изврше сва ова захтевања, која се тичу маліе паша у Ерцеговини.

11. Ноша посланика Себасијана високой порти од 16. Септембра 1806. год.

Подписани дивизион ђенерал, посланик Нѣговог Величества цара Француза и краля Талие, има чест поднѣти Вашему превосходителству Рейс-Ефенди слѣдуюће разлоге:

Посредним и истинитим начином дознали смо, да е посланство руско поднѣло ноту високой порти, у којой се каже, да е цар руски одбаціо трактат мира, коег е біо подписао нѣгов овлашћеник у Паризу. Ово одбациванѣ поставля Европу у оно исто станѣ, у коем е прѣ шест неѣля била, а исто тако открива и намѣре руске. Трактат мира уговоріо е независност седам острова, што удаляваю Русію од средиземног мора, ѣе су се они настанили, да са различніе точка нападаю на отоманско царство, па е то и побудило Русію да одбаци трактат.

Дубровачка република повраћена е у стару независност под покровительством високе порте; ове установе противне су рускіема тежњима, ер су тіем Руси препрѣчени, те немогу имати свезе са Црногорцима и србским буншовницима.

Без сваке сумнѣ, онај чланак, кои уговара независност и цѣлокупност отоманског царства, побудіо е, те се у Петрограду одбаціо мир. Русія е добро сватила, да неѣе више моћи предѣле царства осваяти силом оружја, као што е освоила

Крим, или отргла у мирно доба, као што е отргла Бурђіянску и пролазак кроз Дарданеле.

Найпослѣ трактат мира смета што остаю Французи у Арбаѣи и Далмаціи на граници турске као најстариі саюзник и највѣрніи пріятель, кои е готов свагда е бранити. Ово су побуђенія Петроградског двора, по којима е одбаціо трактат.

Ако порта при оваквиема тешкиема околностима не оціени ово као силну свою опасност и не предузме оне рѣшителне мѣре, кое ишту нѣне собствене користи, а љу може бити скоро оплакивати нѣну судбину!

Подписани добио е најстрожіе наредбе од Нѣговог Величества цара Француза и краля таліянског, да се високой порти обясни, да изискуе не само начело пріятельства, већ и строги неутралитет, да се закрати рускіема воєніема бродовима пролазити кроз Босфор, а исто тако и осталіема бродовима тога народа, кои би войску, цебану или рану носили; и да им висока порта неможе оставити отворен речени пролазак, што неби учинила дѣло неприятельства справ Француске па и да даде право Нѣговом Величеству цару Наполеону, да пріеђе преко турског царства и да біе руску войску на обалама Днѣпра.

Понавляѣи или продуженѣ саюза са неприятельима Француске, као што е Енглеска и Русія, би ље не само явна поврѣда неутралности, већ и

участіе високе порте у рату, кои би ове силе одржале над Французком и Нѣгово Величество биће принуђено, да усвои оне мѣре, кое су нѣговіема користима и нѣговом достоинству сличне и т. д. (Остало у овоме писму понайвише су разметаня и пріетнѣ Наполеона.)

12. Писмо Наполеона I. Селиму III. из Стана Познаньског 1. Дек. 1806.

Пруске, савезнице Русіе, више нема; войску сам іой уништио а градове заузео.

Моя е войска на Висли, а Варшава е у моим рукама.

Руски и пруски Поляци устаю и увршћую се у войску, да се боре за независност; вріеме е, да и ти твою независност повратиш.

Проћерай бунтовне господаре, кое си морао наново поставити, због тога, што си наћеран најнеправедніем насиліем, па и ако си их већ твоим ферманом прогласіо издаицама.

На нѣхова мѣста постави твое вѣрне служитель, а за господаре сам изабери люде.

Неуступай ништа Србима, што би ти гођ искали оружаном руком. Твоіой войсци заповѣди да иде пут Хотина; од Русіе немаш се шта бојати.

Дао сам моем посланику налог, да закључи с тобом нужне обвезаности; ако имаш памети, увидићеш, да ако дуже станеш попуштати Русіи, показаћеш слабост и упропастићеш царство.

*13. Писмо Карађорђа Наполеону I. У Биограду
16. Августа 1809.*

Слава оружја и подвизи Вашег царског Величества обузели су сав свиѣт. У вашем пресвиѣтлом лицу види народ своег заштитника и законодавца, па зато и србски народ жели учествовати у тој срећи. Господару! обратите вашу пажњу и на славносрбски народ, којима неоскудѣва нити войничка храброст нити вѣрност својема добротворима. Вриеме и прилика осведочи ће ову истину. Нека Ваше превисоко и високодостојно царско Величество своим високим обећанјем, да ће мо добити заштиту великог народа, благоизволи утѣшити онога, кои на то полагае све свое узданје.

Вашег Величества

препонизни и вѣрни слуга

Карађорђе Петровић с. р.

вожд србски.

У Биограду 16. Августа 1809. год.

Подлиник овог писма сачуван у царском паризком архиву, а латински в превод на другој страни.

14. Извѣстје министра иносрани дѣла Наполеону I. од 25. Мая 1810.

Господару, я сам већ извѣстіо В. Величество о долазку србског пуномоћника у Париз, а то е онај исти, кои е долазио у Беч за времена по-

слѣднѣг рата. Г. Меріяж на свою одговорност допустіо му е, да се крене на тай пут, а я му не би допустіо, незнаюћи, дали ће то бити по вољи В. Величеству.

Найпослѣ он е ође, али я не сам нашао за умѣстно да се шњиме упуштам у договоре, прие но што би то допуштило В. Величество, међутим допустіо сам єдном начальнику мое канцеларіе да се шњима упусти у разговор. Имам чест подніети В. Величеству разговор тога србског пуномоћника са моіем чиновником а и сва акта тичућа се нѣму дане поруке? Иште се оно исто, што су искали и прошле године, само што не поновлѣн предлог о предаи градова, осим тога приложена е и молба за повчану помоћ.

Шампаньѣ войвода од Кадоре.

15. Писмо Наполеона I. посланику Себасшїану у Познаньской 1. Дек. 1806.

Из приложеніе печатаніе извѣстія познаѣете станѣ ствари; велики вођа Берга са 100,000 люди, господар е Варшаве. Руси, кои су хтѣли бранити ово мѣсто побіени су разѣерани. Я сам у Познаньской господар све землѣ од Райне до Висле а тако и свію градова. Поляци се дижу и већ их е 60,000 под оружѣм. О овом положаю извѣстите порту како треба. Треба да се оне старѣшине, кое е порта изабрала, узпоставе, а да се проѣраю руске присталице. Ово е час, у kojem може

порта повратити свою независност. Ви сте овлашћени, да поднишете тайни уговор нападања и обране, којем емствуем порти за цѣлост нѣне провинція Молдаве, Влашке и Србіе. Настойте, да сабере порта нѣну войску око Хотина, а ја ћу се обвезати, да ћу направити мир са Русима само у сагласію порте. Чините све што е могуће, само да е извучете из нѣне укочености. Шилѣм вам писмо за падишу. Дайте га свега превести.

16. Писмо србскіе пуномоћника Родофиникину од 2. Дек. 1809. год. (Архив. министер. иностраніе дѣла)

Овиѣм имамо чест извѣстити Ваше Превосход. да е у Биограду біо обштенародни збор, на којем се договарало да се изнађу средства, каквиѣм начином било би могуће избавити јдну Србију од данашнѣ нѣне несреће и крайнѣ пропасти, у којој се налази. Она будући окружена непријатељима са своју страна, невиди другога спасеня осим најмилостивіег цара, са коег покровителством и највећом милошћу још живимо и нѣговом најсилніом помоћи бивамо бранѣни. Ми се непрестано подрањуемо надеждом, да нас наш најмилостивіи покровителъ у нашиѣма најжешћіѣма невољама оставити неће, нити ће нас лишити превисоке милости и покровителства, а о тој милости увѣравао нас е чешће писмено господин ђенерал фелдмарешіјал и Ваше Превосход. — и поради тога, нас е нижеподписане сабрани србски народ у

Біограду изабрао и послао Вашему Превосх., да би нам милостиво и отечески дали савѣте, како вас Бог учи, шта да чинимо при оваквиема околностима, па да од пресвѣтлог цара нашег најмилостивіег покровителя добиемо помоћ, а тиѣм да се не допушти да овај јадни народ пропадне, или да ви напишете од имена народа писмо Нѣг. Сіятел. врховном заповѣднику ђенералу Багратиону или да нас са вашом препоруком нѣму пошлѣте. Ми смо дошли к вама, а ви нас упутите и научите као отац, што е за спасенѣ нашег несрећног народа; ми се у име народа обећавамо и кунемо се пред Богом, да ћемо се ми сви главари заедно са народом безусловно покоравати превисокой царской вољи, а исто тако и владати се и сліепо слушати заповѣди врховног заповѣдника войске княза Багратиона, кои нам е већ доста олакшао са своіема одржаніема побѣдама над Турцима, а исто и савѣтима Ваше Превосход. Уз то имамо још и ово представити: може се лако догодити, а тако што већ се и догађало: ако би се ма каква писма шила у друга царства, ми о томе ништа незнамо, али то може бити од зліе люди, о чему нити главари нити народ што зна; али ми молимо за име Божіе Ваше Превосход. од имена народа, као нашег народног пріятеля и добротвора, да то ви представите као што треба, да се таква писма непримаю за истинита, кое по нашој не-

срећи може лако бити по томе, што смо прости и неписмени, али таква да се неприме за истинита, вр несу писана са знанѣм нашега народа.

17. Писмо Румели-Валиса Хуршид-паше Карађорђу из Ниша од 9. Ноембра 1809. год.

Вама Карађорђе даемо ми на знанѣ, да сам ја данас приміо ваше писмо кое си ти послао по овоме чоекѣ, а пред овіем још друго по твоему суруцији; али у оба несам могао поняти ни едног одговора. Ја сам ти казао у моему писму, да мора бити, како е цар учиніо снисхођенѣ поради Біограда, па е и спремлѣно у три пута више войске, но што е лѣтос било и ја сам пожаліо народ да не буде поплячкан и зароблѣн и зато сам ти писао да се неувалимо у гріех за толики народ и да га неразурино и зато сам ти писао док е још времена, како би ја могао послати у Біоград едног везира са 4—5000 люди, да народ остане на миру; а ти ако ођеш, то ти знаш. Али е ово нужно, да ми ти одговориш: ођеш ли, или неђеш, а ти си засіо писати ми неке старе снове и неке ріечи, кое се никако непримичу ствари: пишеш, да си ту дошао да обиђеш земљу, да се разговориш са кнезовима и да поставиш страже по границама. То ми пишеш, а то ми нетреба. А што ми пишеш за границе и међашенѣ, ја неђу да знам ни за твое границе нити међашеня; ја знам нашу границуу Дунав и Саву, кое нас діели од Ніемаца

а од Дунава овамо незнам никакву границу. А што ми пишеш да имаш 10,000 ратника, па имај ако ћеш и 60000; а што пишеш, да си дошао са великом войском и да се ми неби плашили, ово мене ни хич неузнемирава, колико имаш, са толико и дођи: ко ће од тог да се узнемируе, ко ође сѣди и неиде на Дунав. А што пишеш, да си са Ђфтом дошао у Делиград, ја и томе невѣруем; а што пишеш, да ти имаш иљадама иљада таквие шанчева и о томе ја слабо мислим; ти сам знаш и лѣтос си видіо, како брзо наша војска продире у твоје шанчеве. А што пишеш, да ћеш свршити и уредити неке послове, па да ћеш онда послати својега чоека, то ти знаш: ако ођеш, пошљи и нека дође слободно.

18. Писмо Караџорџа Милану Обреновићу из Биограда 2. Ноем. 1809. год.

Познато вам е, кад смо ми лѣтос били у крайньої нужди, да смо молили ћесара (кесаря) да рече за нас какву гођ ріеч цару, да би пошло на болѣ, кад нема друге помоћи. И сад вам можемо јавити, да е онај чоек, коег смо очекивали, дошао, е нама се разговоріо и казао, да ће ћесар одма по нашој молби преко својега посланика у Цариграду за нас говорити и настојати, да се турска војска повуче са границе, док се сврше разговори и договори, кои ће сад бити и обећава се, да ће све свршити кроз шест неђеля и да ће

нас помирити са царом, да ће утврдити наше границе, а тако и наша права како ми сами желимо, али да ће се одредити, шта ћемо плаћати, ми да будемо на миру, а Турци да се неће ни у што мјешати. Даю нам врло добру надежду о чему вам и јављамо, само толико, да би ви знали и да настанете, да се тамо што прие сврши, што се свршити може. Ми нећемо ни у што да се упуштамо, док не чуемо од вас, да ли има што отуд и шта е, а тад ћемо гледати болѣ. Поради тога јављамо вам ово, да се постарате одговорити нам што е прие могуће, док још имамо времена, ер ви знате како нам е. А из писма *Рушид паше*, кое вам ође прилажем, увидиће те, како се наши непријатељи спремаю, што мисле, што ли нас кроз неколико дана очекуе, т. е. ако одоцнимо свршити, док нас люди зову; и поради тога препоручуемо вам, да радите што е прие могуће и да нам одма јвите по куріеру. Али тврдите тамо, да буде тврдо и постоянно, или да се ми за раније приватимо другіе люди, да не губимо вриеме. У осталоме вас любезно поздрављам и препоручуем да сваку па и ову тайну чувате или подерете.

19. Писмо кнеза Јове Рашковића Родофинкину. (Архив министерства иностраніе дѣла)

По освѣдоченію моег вишегодишнѣга рада, јављам Ващему Превосход. о несрећноме станю

нашега отечества и о невољи нашега народа. Я сам іош онда, кад сте ви били у Біограду, писао вам, али се ніесам удостоіо вашег одговора. Ако се то писмо іош налази код вас, то вас молимо, да га прегледате са пажњом. Из истога увѣриће те се о свему, како є било. Народ се надао да ће бити утѣшен Вашіем Превосход. Мислим, да вам є познато, да су ме жители Старог Вла молили, да се примим началства у моему отечеству и да будем кнезом, као што су били и мои предци и они су несрећници мислили, да овіем начином и моіем посредованѣм могу се избавити од граблѣня и данашніе притѣсняваня. Предвиѣам, да не само я, већ ни мудри Солумун кад би біо неби могао постићи оно, што се жели, док гоѣ не би добили могућност бити под правосудіем и мудріем господаром, кои би за сваког уредіо по нѣговом станю и заслуги. А што се пак сад оѣе ради познато є Вашему Превосход. Ко нема страха од Бога, тай може гулити своєга брата до кошулѣ и такав се уважава. Я видим, да све иде на горе и да народ са єдне стране упада у неволю не-пріятеля, а са друге без милосрѣа разораваю га Шумадинци (тако се зову Срби, живећи на десной обали ріеке Мораве по горама и дубравама) све є иманѣ сиротинѣ разграблѣно, людима ніесу дали да склоне и сачуваю свою имаовину, већ их по-ћераше да иду у логор, па све наприед или у

прве ставляху их против непријателя; жене и ђецу оставили су по кућама, кое су наши савезници грабили мѣсто да их тѣше, узимаху све под таквиѣм предлогом „кад имате такве куће, ви се сутра можете предати Турцима“ слѣдователно они то узимаю као турску имаовину, а по том спљую. Оне, кои су ћели да спасу своју имаовину, називали су шпіонима и одма су им ломили руке и ноге; оне, кои су успѣли побѣћи у Шумадију, опет су их гонили отуд, недопуштајући ни да им се конѣи напасу, говорећи: ако вас е Карађорђе овамо позвао, то нек вас он прими у своју кућу. И тако они живу под отвореніѣм небом, нити имаю куд да бѣже, нити да се ђе скрју; долази зима — они нити имаю колиба, нити ране ни за себе ни за своју стоку и виде да мораю од глади помрјети. Поради тога сви становници Старога Вла, Сѣнице, Трговице, Пештере, діо Ерцеговине и діо Босне навалили су на мене, молећи, да я пођем до Биограда, а да оставим млађега брата мѣсто себе, па да се налазим у савѣту од њихове стране и да се старам за њих посредством Нѣг. Превосх. ђенерала, да се избаве од несносног угњѣтаваня, зашто су ми и дали писма као пуномоћнику отечества, и ако би се случило посредством ђенерала, да ме пошлѣ у Русію, то да се неби тога одрекао, обећавајући се да ђе све признати за добро и што я урадим за отечество, као пу-

помоћник истога, каквиѣм су и мои стари били. Исто су ми дали писмо и за Ваше Превосх., у kojem усрдно моле вашег заступничества за њих код двора руског, да се сажале и умилоствиве над њима, ер су се и они под именом Русіе подигли са оружјѣм против обштега непријатеља Турчина, о чему зна добро и руски ђенерал живећи у Биограду. Чувши за мене, да сам послат од отоманске порте ради уговараня мира са Русіом, а затіѣм дознавши да сам дошао у Биоград, престали су подозрѣвати и вѣровали су, да иде руска войска к Рашкој ради избавленя. Сад видећи, да се налазе у жешћему угњѣтаваню, но што су прие били, моле велику Русію, да се сажале над њима. Они су се покорили и задовольни су царском милошћу, молећи усрдно Бога, да му вѣчно сачува царство. Уз то моле, ако политичне причине недопуште, да се ође стече слобода, то да би се онда, ако ништо друго, а оно избавили руском руком од старіе и новіе угњѣтателя. Ако е погріешила петорица или десеторица люди, шта е крив сиромашни народ? И тако за име Божіе сажалите се на нас. Ако ли смо пак већ са свиѣм несрећни, онда нас примите из вишереченіе мѣста 30—40,000 породица и дайте нам пусто мѣсто да се настанимо под покровом Русіе. Моле вас, да напишете ђесару бечкоме, да допушти приећи нашему народу преко њгове землѣ; ако ли по-

литичне околности не би то допушtile, ми ће мо се сами старати, да себи отворимо пут, само молимо, да нам дате рукопомоћи у трошку и дайте нам писмено како нас примате под покров Русіе. Кад нам већ и тамо неможе бити надежде за слободу, нити у вашему царству, ако нас царство неприми под свой покров и ако неможе бити начина, да се настанимо у другом христанском царству посредством Русіе, онда буку нама несрећницима! Ако већ неможе ништа да буде а оно да се смилуе руска држава, па да нас милостивом својом руком и својем правосудніем посредованјем преда отоманској порти на истиема трактатима и условіама, каква су заключили шњоме мои стари, названіе кнез Рашковић, као што пише у турском *Кюшюку*... Вама е познато, да ми е біо дао княз Прозоровски новаца, али я сам све потрошіо на ратнике и за чест Русіе и на корист моег отечества, поради коег, оставіо сам мою жецу у невољи. Сва е моя надежда на Русію да их избави и одржи; ер су мои сународници са свіем сиромашни; Срби и Турци огулили су их до края. Како ми заповіедате, дал да останем ту? Молим да когођ од Срба не би сазнао за ово, што вам пишем; ер тамо имаю Срби шпіоне и краду ріечи од великіе люди. Таквіе четворица налазе се у Букурешту и могу писати овамо, же, како вам е познато, поступаю са чоеком као са тицом

без суда. Сва е наша надежда на Бога и на руску државу.

20. Предпис княза Багратиона Родофиникину од 19. Феб. 1810. год.

Ође шилѣм Вашему Превосх. копію са двіе депеше, кое сам приміо од државног канцлера, као одговор на моя отношеня о саданѣму станю стварих у Србіи и о мѣрама, кое сам я предузео.

По садржаю истіе налазим за нужно препоручити вам слѣдуюће:

1). Кад наша войска уђе у Србію и ви дођете тамо шњоме, постарайте се при згоди у разговору са оніема старѣшинама, за кое се несумняте о привржености к Русіи, да им напоменете пристойніем начином сва милосрђа и благоволеня Нѣг. царског Велич. народу Србскоме, кое се простирало тако далеко, да неосврѣући се на често показано нѣиховіе садругова непостоянство у траженю туђег покровителства, остало е Нѣг. Величество тврдіем и непоколебивіем у своіой намѣри, да оснуе сређу Србіе па е и жртовало и жртвуе крвлю своіе храбріе войника. Надати се, да ће ови добромислећи люди одржати мах у Србіи, па да ће нѣихово настояванѣ за нас бити користно упечатлѣнѣ у народу и кад народ дозна такве мисли из уста своіе рођеніе старѣшина, а за доказ томе може се навести на видіку стоећа снажна воена руска помоћ.

2.) По доласку вашему у Србію, нужно є, да преко кога са стране дознате с ким и на каквом основу били су договори са Ћесаровцима, какав су имали успѣх и на чему се остало, па ме извѣстите о свему. Може се са неком вѣром мислити, да су у томе имали највише діела Младен, Милое и Юговић, и ако се ово обљодани, то сте ви дужни још већма настојати, да би србско правителство по своем собственем побуђењу уклонило на свагда те люде од уплива у Србске послове.

3.) Као што већ има србско правителство најясніе обећанѣ, кое му є дато по највишой заповѣсти Нѣг. цар. Величества преко моего предмѣстника од 26. Априла прошле године, да ће при новіема уговорима мира са отоманском портом бити цѣл стараня врховног пуномоћника та, да се Србія едном за свагда избави испод зависности отоманске порте и да Србія добивши своя права под покровителством и потврдом Русіе, може завести устав по своіой собственой вољи. Кад то пође за руком, онда се може заискати од Срба обясняваня, какве установе желе они имати за свою корист при мирніема уговорима, кои се могу са тіема главніема основима подударити.

4.) На сваки пак начин, треба, да Ваше Превосх. постара се сазнати све на чисто и да ми јавите, какав є данак плаћала Србія порти до почетка рата. Придайте уз то и свое мнѣніе, осни-

ваюће се на мѣстномѣ познаваню, колики може бити данак и кои би Србія могла платити, а да необтережуе народ.

21. Писмо княза Багратиона.

Од онога времена — писаше княз Багратион врховном вожду, народномѣ савѣту, архимандритима, свештеницима, заповѣдницима, войводама и осталиема 18. Феб. — од како е нама едновѣрни и храбри народ србски нашао у немогућности сносити све муке и неволѣ и изцѣђиваня, која е подносио од тирянског турског правителства, Нѣгово Величество, мой цар, по урођеном му милосерђу, саслушао е глас пуномоћника народа србског, обећао се своіом царском ріечію, па му е и дао свое високо царско покровителство.

„Искусством видіо е србски народ, како се са живіем старанѣм додавала средства и помоћ, која е била нужна за нѣихову собствену обрану, да сачува жене и дѣцу и иманѣ свое и да побіе свое неприятелѣ.

„Познато е свакоем Србину, колико е пута у знатном количеству шилаю транспортне артилѣріе, различног оружя, военіе справа, праха, олова и осталие военіе потреба из войске Нѣг. Величества у Србію и колико е пута снабдѣвено било србско правителство знатніема новчаниема сумама, да се подмире праве потребе народа, да постигне

ону цѣл, кою е предузео да оснуе свою срећу на вѣчна времена.

„Из уваженя молбе пуномоћника народа србског, 1807. год. послато е било одѣлѣнѣ руске войске у помоћ Србима у рату против отоманске порте. На основу примирія, кое е те године заключено, та войска прешла е на леву страну Дунава. Настоянѣм руског двора, Србія е била стављена у примиріе, и тиѣм е добило србско правителство прилику, за подруг године мирнога живљѣня, спремити све оно, што би требало за будуће ратованѣ.

„Нигда и у никаквومه случаю ніе цар изпустио из вида судбу народа Србског. И прошле 1809. год., кад е рат између турске и руске войске опет настао, на ново е из войске Цѣг. Величества шиљано у Србію артилѣрійскіе транспората, оружја, спрема и осим тога не мала сума новаца.

„По появљѣніема околностима, а може бити и по опредѣлѣнью невидиме судбине, народ србски препатио е доста од непријателя и од нѣговог нападаня, кое нити се могло предвиђети нити га одбити у самом почетку зато, што е било одстоянѣ далеко, а сметало е и то, што се ніе могао измѣнити направљѣни план ратованя. У слѣдству моег снажног кретаня и дѣйствія против непријателя на десной обали Дунава, нагнало е непријателя, те е морао повући свою снагу из Србіе,

а окренути иету против мене. Таквiем начином опет се избавiо србски народ од силног турецког нападања.

„Необзирајући се на то, напрежем сва своя усиљаваня, да се испуни света и непоколебима рiеч моего цара, па сам обратио најживљу пажњу на данашњи положај народа србског и ступiо сам у потанка разматраня са народнiема пуномоћницима к мени посланиема, како да се најбољiем и најпоузданием начином утврди безопасност и срећа Србије, а исто тако о предстоећиема мѣрама помоћи. У слѣдству чега, послао сам я сад снажни и знатни корпус руске войске на десну обалу Дунава у Србию, да би заеднички са храбром србском войском дѣйствовати, те да се побiю неприятельи Србије и тиѣм начином, да се оспую и осигураю среќни днѣви тога нама едноплеменого народа. Предао сам заповѣдништво над овом войском ђенерал-маiору Исаеву, као войнику, кои ѣ показао у многиема приликама свою храброст и искусство, а кои ѣ и приѣ био у Србији и руководiо србску войску, да савлада и побѣди неприятеля, кои само зато заслужуѣ любав и повѣренѣ народа.

„Таква знатна снага храбре и славне руске войске даѣ ми безбрижност и сигурност, да ѣ имати на томе краю савршени успѣх у предузи-маню против отоманске порте.

„Таквіем начином задоволяваюћи подпуно, обилніем и најглавніем старанѣм, врховног вожда, правителствујућег савѣта и пуномоћника народа србског, я очекуем са правом, да ће Срби од највећег до најманѣг постарати се и показати сад у самој ствари свою признателност, непоколебиву и тврду приврженост Нѣг. Величеству, наймилостивіему покровителю Србіе за такав особити доказ очинског стараня Нѣг. Величества за срећу тога народа.

„Сад є наступило вріеме, у kojem србска войска одушевљена вѣром любви за свое отечество, да се наоружа духом храбрости, да се сѣдини сложно са непобѣдимом руском войском, те да се побію горди мучители Србіе и да се утврде нѣни срећни дневи, кое до сад ни потоци србске крви ніесу били у станю стећи. Я ово захтѣвам именов онога великога цара, кои жертвує крвлю своіе храбріе войника, не поради каквіе личніе користи или из собственіе завоеваня, већ чисто за добро нама єдновѣрнога народа србскога. Да би се постигла ова важна и велика цѣль, треба на сваки начин, да србска войска у свіема предузimanьма и ратованю против Турака, слѣдує руковођеню и установима ѣенерала Исаева, кои ће га упутити на больи и удесніи пут, да побѣди неприятеля.

„Сад се обраћам к србскоме народу. Ваша

браћа, храбри руски војници иду к вама за обрану вашу и за ваше мирно живљење. Примите их као браћу и сложено шњима удрите вашег непријатеља. Руска војска снабдљена е са сваком военом потребом, али се може догодити, да не могуће све достављати по томе, што е далеко, или што е мучно или управо не могуће, као на примѣр: сіено и подвози, а може бити у дуљм времену и рану подвоз за све ове потребе, војне и другіе спрема и остало: па будите им у томе на руци од свега срца, са свом снагом и свиема вашиема начинима, ер ово нећете чинити за њих, већ за себе, да се са уединљном снагом оснуе срећа ваша.

„Заслуге врховног војвода народа србског, кое е учиніо своему отечеству, трудове, кое е подніо за шест година дана за добро Срба и пожртвовања, која е до сад учиніо, увѣраваю ме напријед, да ће он у данашњему одсудном часу, придружити трудове трудовима, удвоити своју усрдност и ревност, да увјеча те трудове своіема срећніема успѣсима, кои њму мораю дати славу, а његовом отечеству највећу срећу.

„Духовни пастири неће никако изостати, да са свиема благіема настојаньма пробуде и поштре народ сложном дѣјствию са руском војском за обрану православне вѣре и дѣце, коју мучите-

љи угнѣтаваю и за веће прослављѣнѣ христьянског имена.

„Заповѣдници войске и све старѣшине, нека се окану свію личніе и другіе користи, а да напрегну сву свою снагу, како ће се постићи предузета велика цѣль, ер е сад наступіо час, у кои се упућую дѣйствія свію и сваког к одной и истоветной цѣли, па мора рѣшити судбину Србіе.

„Я ніесам пропуштио учинити нужна разпореѣня, по коіема да се и србској войсци достави нужна количина воєніе спрема. Задоволявајући у свему и све што е могуће, молби и потраживаню, коя су ми представили пуномоћници народа србског бивши код мене, я заедно са корпусом руске войске шилѣм у Србію и дѣйст. државсавѣтника Родофиникина са свіема чиновницима, кои су и пріе шнѣиме били, я сам му дао сва нужна упуства, да дае добре савѣте и нужну помоћ, како правителству, тако и народу Србскоме.

„Несумням се, да ће едно и друго дати му повѣреня, кое сама корист народа изискуе, да се сачува у чиновнику опуномоћеноме и имаюћем царско повѣренѣ.

„У осталоме, по могућству, я и у напред нећу изоставити да помажем у потребама и нуждама народа србског и заиста старају се, као што сам се старао и до сад“.
